

*John Andersson*

A decorative laurel wreath, rendered in a light cream color, is positioned behind the central text. It consists of two branches of leaves that curve upwards and outwards, meeting at the top and bottom, framing the text.

*Med  
SAC  
i 40-årig  
kamp*

*FEDERATIV*

# INNEHÅLL

|                                         | Sid. |
|-----------------------------------------|------|
| Inledning .....                         | 5    |
| SAC — syndikalismens förkämpe .....     | 7    |
| Under de hårda genombrottsåren .....    | 11   |
| Hävdandet av arbetarsolidariteten ..... | 15   |
| Mot monopolism — för socialism .....    | 18   |
| Om beslutanderättens förankring .....   | 20   |
| Vägen till industriell demokrati .....  | 23   |
| SAC:s kamp för socialiseringen .....    | 28   |
| SAC och statens utredning .....         | 36   |
| Kooperativ byggnadsverksamhet .....     | 47   |
| I kamp för kortare arbetstid .....      | 51   |
| Mot svältkommissionens beslut .....     | 55   |
| Striden vid Ulricehamnsbanan .....      | 60   |
| Striden mot AK i Hällefors .....        | 64   |
| Mot hunger och för socialismen .....    | 66   |
| SAC för frihet åt Amaltheamännen .....  | 76   |
| Kampen mot militarism och krig .....    | 81   |
| SAC:s insats mot Ådalsmorden .....      | 100  |
| Kampen mot klasslagstiftningen .....    | 107  |
| För internationell solidaritet .....    | 115  |
| Kampen mot fascism och reaktion .....   | 135  |
| Under andra världskrigets skugga .....  | 150  |
| En blick framåt .....                   | 155  |

## Inledning

Denna skrift avser inte att vara en jubileumsbok i vanlig bemärkelse. En bok vari man kan följa organisationens verksamhet och omfattning, detaljrikt och överskådligt, från dess bildande och fram till vår tid. En bok som utförligt redogör för rörelsens arbete år efter år, om kongresserna och de frågor som därvid behandlades, vilka kamrater som var med i arbetet inom organisationens centrala instanser, inom departement, distrikt etc. En sådan jubileumsbok utkom 1935 då SAC fyllde 25 år och nästa får väl anstå till år 1960 då SAC fyller 50 år.

Här föreliggande bok koncentrerar sig i stället till vissa viktiga händelser och frågor som SAC och dess medlemmar varit i kontakt med under de gångna 40 åren. Den behandlar en del av de stora insatser SAC gjort under dessa kampens år och påvisar den roll de syndikalistiskt organiserade arbetarna vid dessa tillfällen spelat. I någon mån behandlas även den syndikalistiska rörelsens principiella och taktiska inställning.

Ytterst få namn på personer är nämnda i denna min bok. Detta även med avsikt. Den är

ett försök till skildring av de mångas medverkan, dessa många, på vars arbete och verksamhet så oerhört mycket är beroende när det gäller organisation och kamp. Dessa många ihärdiga kamrater, som utan minsta tanke att vilja lysa utåt, nedlagt och i många fall ännu nedlägger ett troget och uppoffrande arbete för den syndikalistiska idéns utbredning och för organisationens framtid, dessa goda och tappra kamrater och kämpar tillägnar jag denna min lilla bok.  
Stockholm 1950.

J o h n A n d e r s s o n.

## SAC — syndikalismens förkämpe

Sverges Arbetares Centralorganisation — SAC — den här i landet verksamma syndikalistiska sammanslutningen, har under sin 40-åriga tillvaro gjort stora och banbrytande insatser på skilda områden. Den har utan tvivel också befruktat Sverges arbetarrörelse med nya, bärande idéer och problemställningar, vilka ingående dryftats under de socialistiska debatterna landet runt. På den praktiska kampens område har SAC nedlagt ett betydande arbete för att hävda arbetarklassens intressen.

SAC:s taktiska och principiella inställning har visserligen influerats av de syndikalistiska strömningar och tankar som redan före SAC:s bildande gjorde sig gällande inom arbetarrörelsen i en del andra länder, framförallt i Frankrike, men detta oaktat har SAC sitt naturliga ursprung och sina egna orsaker för dess bildande i händelser och förhållanden som förekommit här i landet. SAC har existerat och arbetat sig framåt i vår egen miljö, vilket å sin sida helt naturligt satt sin prägel på organisationens dagliga verksamhet. Banbrytarnas kon-

takter med utlandets syndikalistiska idéer och rörelser hade dock den stora fördelen med sig att SAC från sitt första framträdande var en medveten syndikalistisk organisation med klart utmejslade idéer och synpunkter.

I SAC:s första principuttalande, vilket antogs på dess konstituerande kongress år 1910 slogs fast, att regeringarna, parlamenten, de styrande och de kapitalistiska kretsarna aldrig självmant av egen fri vilja genomfört reformer till de förtrycktas bästa, utan har de framsteg som gjorts varit ett resultat av arbetarklassens egen kamp. Arbetarklassens egna ekonomiska sammanslutningar måste således utgöra basen för denna kamp. Kongressen fastslog att fackföreningsrörelsen måste vara revolutionär för att lyckas i denna kamp. Det framhölls att även om SAC ej direkt föraktar reformer, vilka icke går utanför det bestående samhällets ram, så kan dessa icke vara tillfyllest, ty även om reformerna kan tjäna arbetarna blir de icke av den betydande art att de i någon mån förändrar det bestående samhällssystemet. Det framhölls vidare att då vi vill en total omläggning av samhällssystemet kan detta ej ske på annat sätt än genom arbetarnas fackliga och kooperativa sammanslutningar, vilka skall så omläggas och utbildas att de en gång kan bli de centralhärddar kring vilka det samhälleliga livet skall pulsera.

I detta avsnitt hävdades således redan då att arbetarnas fackliga organisationer skulle erhålla en socialistisk och samhällsomdanande

uppgift, en uppgift som oavbrutet framförts i de år som gått under den syndikalistiska propagandan.

Kongressen fastslog vidare att orsaken till fackföreningsrörelsens förborgerligande är att söka i parlamentarismen och som en konsekvens av detta konstaterande framhölls nödvändigheten att skapa en fri och självständig ekonomisk kamporganisation som för proletariats kamp direkt mot kapitalet, dess samhällsskick och dess olika makt- och våldsinstitutioner. Det framhölls också att SAC som organisation ställer sig utanför varje deltagande i de politiska partiernas aktioner på det parlamentariska området.

I taktikfrågan sades bland annat ifrån att den proletära frigörelsekampen inte får stelna i formerna, bli byråkratisk och fungera maskinmässigt. Den måste vara som det levande livet självt, förstå att anpassa sig efter olika förhållanden och alltefter som kapitalisterna och den "över partierna stående" samhällsmakten slår in på nya vägar i sin kamp mot arbetarklassen, så måste arbetarna lämpa sig därefter, sätta hårt mot hårt om så kräves.

Det anförda kan vara tillräckligt belysande för vilken ställning SAC intog redan från början i en del för arbetarklassen viktiga frågor. Visserligen har under årens lopp, under händelsernas tryck och efter vunna erfarenheter, en del ställningstaganden något förändrats, framförallt i taktiska och praktiska problem. Men det kan

konstateras att vad som på SAC:s konstituerande kongress uppdrogs som riktlinjer för organisationens principiella och praktiska arbete i stort sett alltjämt i dag är vägledande för den syndikalistiska rörelsen här i landet.

## Under de hårda genombrottsåren

Det har varit ett oerhört svårt och ansträngande arbete att bryta mark för SAC. Inte nog med att kampen måst föras mot den naturliga fienden kapitalismen, utan samtidigt har en oavbruten försvarsstrid utkämpats mot de reformistiska organisationerna, särskilt mot dess ledande instanser. Dessa har ständigt gjort allt, även tillgripit förrädiska medel, för att slå ner och söka hindra SAC:s utveckling. Avsikten har naturligtvis varit att totalt slå den syndikalistiska rörelsen sönder och samman. Att dessa planer misslyckats är SAC:s fortsatta existens ett klart belegg för. En rörelse som kämpar för en bärande idé, vilken idé arbetarna utan tvivel förr eller senare i allt större utsträckning kommer att ge sin anslutning till, kan inte slås i spillror och grus. Den kommer fortfarande att leva, ja den skall leva. Den har en stor och betydande uppgift att fylla. Och denna uppgift skall fullföljas.

Det var stenhuggarna, framförallt i Bohuslän, som först kom att bli SAC:s största anslutna grupp. Krisen inom stenindustrin och dess in-

skränkning, särskilt under de båda världskrigen, har förändrat detta förhållande. Den andra grupp som i större antal anslöt sig till SAC var anläggningsarbetarna, vilka under årens lopp utfört ett banbrytande arbete. Inte endast genom att bryta ny mark genom öde bygder för järnvägsnätets utökande och tämjandet av vattenfallens oerhörda krafter till mänsklighetens nytta, utan dessa anläggningsarbetare har även utfört ett jättearbete för utbredandet av organisationstanken bland ödemarkens folk. Ett socialistiskt kulturarbete av stor räckvidd. Byggnads- och gruvarbetarna tillhör också de grupper som kraftigt slagit vakt om SAC.

Skogsarbetarna är en annan grupp bland vilken SAC haft och har stora försänkningar. Inom skogsbrukets område har för övrigt SAC och dess medlemmar utfört ett verkligt stort pionjärarbete. Denna grupp var så gott som fullständigt oorganiserad när SAC satte i gång propagandan inom trävaruindustrin. Det var ett svårt och uppsplitande arbete, men organisation efter organisation bildades av denna arbetargrupp, organisationer som redan från början sökte förbättra skogsarbetarnas arbetsvillkor, och därigenom rönt ett mycket starkt motstånd från de stora skogsbolagens sida.

Samhället, främst representerat av den nitiska polismakten, grep ofta in på skogsbolagens sida i kampen mot syndikalisterna, vilka emellertid satte in alla krafter för att organisera skogsarbetarna och hävda deras intressen. Många

syndikalister fick i samband därmed hårda straff. Vi vill här nedan nämna några fall.

Under organisationsarbetet i Härjedalen år 1918 dömdes A. V. Johansson till ett års fängelse för händelser som inträffade efter ett föredrag han höll i Sveg, händelser som Johansson stod fullständigt vid sidan om. Vid ungefär samma tidpunkt uppmanades landshövdingen i länet att sända militär till Härjedalen för ordningens upprätthållande, vilket han emellertid avböjde då han inte ansåg att ordningen var hotad.

Under en strid i Idre, Dalarna, dömdes år 1920 nio syndikalistiskt organiserade skogsarbetare till sammanlagt trettiofyra månaders fängelse. Högsta domstolen nedsatte sedermera straffen i någon mån.

År 1923 dömdes i samband med en flottningskonflikt i Lillån en syndikalist till tre års straffarbete, två månaders fängelse med två års påföljd. En annan syndikalist dömdes till två års straffarbete. De dömdes för ett bombattentat varvid dock ingen skadades. Allt talade emellertid för att det hela var en provokation från motståndarnas sida. Samma år dömdes under en skogskonflikt i Lomsjö en medlem till fem månaders fängelse och en annan till 200 kronors böter.

Under händelser som inträffade i samband med en skogskonflikt i Vitträsk år 1924 dömdes två medlemmar av SAC till tre års straffarbete vardera och i samband med en skogskonflikt i Västerbotten år 1925 dömdes sex medlemmar av SAC till ett sammanlagt straff av sex månaders

fängelse och över 1.000 kronors böter. Senare, eller närmare bestämt år 1933, blev under en flottningsskonflikt i Västerbotten inte mindre än ett femtiotal medlemmar åtalade. En del blev frikända men andra fick 100 kronors böter vardera. År 1934 åtalades ett trettiotal medlemmar i Hälsingland för en del intermezzon som inträffat i samband med demonstrationer mot strejk-brytare.

Det anförda belyser dock endast några enstaka detaljer från den hårda strid de till SAC anslutna skogsarbetarna har tvingats till för sina intressen. Men de är i någon mån belysande för de förhållanden varunder de måste kämpa. Ansträngningarna och striderna på detta område har dock inte varit förgäves. SAC:s ställning i skogarna är numera i stort sett stark och vi kan slå fast att medlemmarna inom skogsbruket på ett utmärkt sätt bevakat sina intressen.

SAC har därjämte under de gångna åren bedrivit en omfattande upplysningspropaganda. På åtskilliga tusentals offentliga möten har socialistiska problem och aktuella frågor behandlats, tidningar, böcker, broschyrer, upprop och manifest har spritts i miljontals exemplar och detta har utan tvivel i stor utsträckning medverkat till att befrämja arbetarklassens socialistiska och kulturella fostran och ett säkrare ställningstagande till aktuella problem.

## Hävdandet av arbetarsolidariteten

Solidaritet och obrottslig sammanhållning har varit och är en ständig ledstjärna för SAC och dess medlemmar när det gäller och gäller arbetarnas strider mot kapitalismen. Samman slutna i en klassorganisation, ett grundfundament för klassens gemensamma organisation och solidaritet, har SAC:s medlemmar kraftigt gått in för nödvändigheten av gemensamt uppträdande och gemensamma aktioner. Redan från början vände sig SAC mot det under denna period så vanliga organiserade strejkbryteriet, vilket gjorde sig gällande från den ena organiserade arbetargruppen gentemot den andra, metoder som många gånger hjälpte arbetsgivarna att nedkämpa i strid indragna arbetare. Åter och åter manade SAC till solidaritet och gemensamma ansträngningar för att arbetarklassen bättre skulle kunna hävda sig.

Under årens lopp har många motsättningar gjort sig gällande mellan SAC och den reformistiska rörelsen, särskilt under stridssituationer. Medan SAC:s medlemmar utan tvekan hävdade solidaritetens bud under reformistiska arbetares



strider, har den reformistiska organisationen mången gång genom öppet strejkbryteri vänt sig mot SAC:s strider. Många av dessa strider har också sönderslagits av reformisterna, och medfört svidande nederlag för de syndikalistiskt organiserade arbetarna.

Trots detta har SAC och dess medlemmar likväl hävdat solidariteten. I det kongressuttalande som gäller för SAC i denna fråga konstateras att arbetarklassen endast genom en hela klassen omfattande solidaritet är i stånd att verksamt bekämpa och slutligen besegra det kapitalistiska arbetsköparet. I uttalandet betonas den oundgängliga nödvändigheten av en arbetarklassens eniga kamp på det ekonomiska området. Det fastslås dessutom att lönearbetarklassen med bortseende av skiljaktigheter i övrigt, nödvändigt måste föra denna kamp, enhetligt och solidariskt.

Det betonas vidare i uttalandet att SAC, i klart medvetande om nyttan för hela arbetarklassen av en enhetlig fackligt-ekonomisk kamp, städse är benägen för samarbete, under betryggande garantier, med andra fackliga organisationer, stående på klasskampens grund samt att SAC så länge olika organisationer består, ingenting hellre önskar än uppnående av ett sådant förhållande mellan organisationerna, som möjliggör en effektiv kamp mot arbetsköparet.

Därmed är det naturligtvis inte sagt att SAC och dess medlemmar är beredda att visa solidaritet till varje pris. Om exempelvis de reform-

istiska organisationerna igångsätter strider vars yttersta syfte är att genom monopolbestämmelsers genomförande söka driva ut de syndikalistiskt organiserade arbetarna från arbetsplatserna, så har syndikalisterna helt naturligt inte den minsta anledning att solidarisera sig med en sådan strid. En solidaritet i ett sådant sammanhang är en solidaritet till döds för den syndikalistiska rörelsen. Någon sådan sjävmordssolidaritet är inte syndikalisterna ett enda ögonblick villiga att lämna.

## Mot monopolism — för socialism

En princip som SAC ständigt kämpat för under gångna år har varit alla människors rätt till livet, rätten till arbete och bröd. Som en konsekvens därav har SAC riktat sig emot varje slag av monopol, även den monopolism som den reformistiska organisationen funnit med sin heder förenligt använda mot arbetskamrater, vilka ansett sig vilja och ha rätt att tillhöra annan organisation än LO. Detta organisationsmonopol har den syndikalistiska rörelsen med rätta stämplat som i högsta grad rättsvidrigt, numera stridande mot föreningsrätten och mot den socialistiska grundåskådningen.

All socialistisk rörelse har vänt sig mot kapitalismens egendomsmonopol, mot att en liten grupp rika människor skall ha äganderätten och förfoganderätten till naturrikedomarna, färdiga varor och produktionsmedlen; mot att de utnyttjar denna sin äganderätt för utsugning av den samhällsnyttiga och producerande människogruppen. Socialismen har mycket bestämt vänt sig mot detta system och ihärdigt framhållit att allt detta måste vara hela mänsklig-

hetens gemensamma egendom, stå under dess direkta kontroll och användas för allas gemensamma välfärd. Socialismen hävdar allas rätt till livet och vänder sig således mot varje monopolism, mot varje enskild eller grupps förfoganderätt över de gemensamma värdena.

När således den reformistiska fackföreningsrörelsen använt sig av monopolisering av arbetstillfällena för att därmed utestänga den syndikalistiska organisationens medlemmar från arbetsplatserna, så är detta ett klart brott mot socialismens vackra idé om alla människors rätt till livet, deras rätt till arbete och därmed möjlighet att ärligt försörja sig och sin familj.

Monopoliseringen av arbetstillfällena, för att därmed tvinga arbetskamraterna att organisera sig i viss bestämd organisation, är dessutom ett klart knäsättande av nazismens, fascismens och bolsjevismens princip om enhetsorganisation, till vilken organisation varje arbetare med våldsmakt tvingas tillhöra. Det är ett diktatoriskt system omsatt i praktiken av en organisation som säger sig kämpa för frihet och demokrati.

Syndikalisternas kamp mot denna monopolism är således socialistiskt och moraliskt betingad och berättigad, en kamp för mänsklighetens solklara rätt. Och dessutom en kamp mot de totalistiska principer som reformistiska organisationer håller på att tillämpa i detta avseende.

## Om beslutanderättens förankring

A tt inflytandet och bestämmanderätten inom en organisation skall förankras hos medlemmarna själva är en uppfattning som SAC ständigt gjort till sin. Principiellt och i organisationsarbetets praktiska utformning inom den syndikalistiska rörelsen, har denna ståndpunkt klart hävdats. Varje tanke att koncentrera makten och beslutanderätten i de centrala instanserna är stridande mot syndikalismens frihetliga idé, vilken idé SAC:s medlemmar slår vakt omkring.

Inställningen till detta problem fastslogs redan på SAC:s konstituerande kongress. I ett uttalande som där gjordes förklarades nämligen att "en koncentrerings av beslutanderätten innebär att densamma överflyttas från massorna i ledarnas händer. Ledningen skall sitta inne med den bestämmande makten och i kraft av en skärpt disciplin har massorna att lyda. Det är tydligt att ett sådant förhållande är oförenligt med varje förnuftig frihetsföreställning. Mellan en dylik fackföreningsrörelse och den statliga

centralisationen i despotismens skepnad förefinnes ingen principiell skiljaktighet."

Även i nu gällande principförklaring hävdas samma uppfattning. I densamma förklaras att "centralisering av bestämmanderätten skapar förtryckta och förtryckare, dödar det självständiga initiativet och egna tänkandet samt förhindrar skapandet av självstyrelse och självansvar bland arbetarna samt gör dem till samma behärskade element som de är i det borgerliga samhället. Arbetarnas frigörelse är helt beroende av deras egen förmåga att med hjälp av nya samhällsformer decentralisera bestämmanderätten över produktionsmedlen och samhällets förvaltning". Det framhålls vidare i uttalandet att "syndikalismen är därför motståndare till maktcentralisationens princip och överlåter åt varje organisationsenhet att bestämma över sig själv i egna angelägenheter, vilket icke innebär, att de enskilda organisationsenheterna har rätt att separera från eller fatta beslut, som står i strid med överenskommelser, som gemensamt träffats mellan de sammanslutna organisationsenheterna".

Ovanstående principiella inställning är grundmurad i SAC:s stadgar.

I stället för en centralisering av makten vill syndikalisterna en koncentrerings av kraften. Solidaritet och samarbete för kamp, i stället för disciplin och underkastelse. En solidaritet utövad av medlemmarna själva och av egen fri vilja, ej framkommenderad av någon högre in-

stans. Klart är att en sådan inställning lär arbetarna att lita på sig själva, lär dem att föra en egen kamp och att själva fatta sina egna avgöranden. Det är under sådana förhållanden ej något slags socialistiskt prästerskap, som beslutar och handlar för dem, utan de själva under solidariskt samarbete med sina klasskamrater.

SAC:s inställning i detta avseende sammanhänger med syndikalismens federalistiska idé, dess strävan och mål. Att själva kunna besluta i egna frågor har dessutom en stor fostrande betydelse. Arbetarnas befrielse måste vara ett verk av arbetarna själva. Att befria sig själva är en säker garanti för att friheten grundmuras i det fria samhälle arbetarklassen eftersträvar.

## Vägen till industriell demokrati

Frågan om industriell demokrati är just nu ett stort aktuellt spörsmål, i främsta rummet beroende på att det vid en mängd arbetsplatser kommit till stånd s. k. företagsnämnder, efter överenskommelse mellan arbetarna och arbetsgivarna. Denna idé är rent syndikalistisk.

Utan att i detta sammanhang behandla dessa företagsnämnders uppgifter och verksamhet, kan dock deklarerats att den syndikalistiska rörelsen inte är motståndare till den industriella demokratin. Den syndikalistiska rörelsen har i stället före all annan arbetarrörelse varit en energisk förkämpe för densamma. Detta förhållande är även helt naturligt då den syndikalistiska rörelsen oavbrutet i olika sammanhang energiskt framhållit nödvändigheten av genomförandet av arbetarnas kontroll på arbetsplatserna och inflytande på den industriella verksamheten i övrigt. I SAC:s press och litteratur såväl som under den praktiska verksamheten på arbetsplatserna, har åter och åter arbetarna uppmanats befatta sig med arbetsplatsernas många och vik-

tiga problem. Och till dem räknas idén om den industriella demokratin.

Registret har varit en av de metoder SAC använt och ännu använder för att erövra ett större inflytande beträffande exempelvis prissättning i löneavseende samt ett redskap för strävan att få ett grepp på produktionslivet och därmed kontroll och medbestämmanderätt över det samma. Registrets uppgift har varit och är en klar strävan att genomföra industriell demokrati.

Redan år 1913 började SAC och dess medlemmar att använda sig av registret, först anläggningsarbetarna och sedermera skogsarbetarna. Beträffande den sistnämnda arbetargruppen så antog denna vid en landsomfattande industriell konferens år 1920 ett uttalande vari bland annat registrets uppgift och ändamål tecknades på följande sätt:

"Registret utgör det första grundläggande initiativet till den arbetarkontroll, genom vilken arbetarna skall bli i tillfälle att under självansvar och ständigt vidgad självverksamhet, skapa sig nödiga moraliska och organisatoriska förutsättningar att själva övertaga ledningen över produktionen och varuutbytet. I detta syftemål bör arbetarna på varje plats och inom varje industri tillsätta registerkommittéer, bestående av ett nödigt antal statistikförare, med uppgift att upptaga primäruppgifter till en fullständig löne- och arbetsstatistik, vilken avses utvecklas dithän, att den skall kunna bli grundläggande vid fastställande av lönebestämmelserna, pris-

bildningen, fördelningen av arbetet och regleringen av produktionen och varuutbytet."

I uttalandet framhölls vidare att dessa registerkommittéer skall stå i "ständig kontakt med industrifederationerna och i samråd med dem förbereda och planlägga arbetarnas övertagande av ledningen av produktionen och varuutbytet".

Av ovanstående framgår att SAC:s syn på den industriella demokratin sträcker sig längre än vad som är meningen med de företagsnämnder den reformistiska rörelsens och arbetsgivarnas gemensamt tillsatt.

Syndikalisterna arbetar för industriell demokrati främst med sikte på socialismens genomförande, medan den industriella demokrati reformisterna nu sysslar med inte syftar till annat än att bevaka arbetarnas närmaste intressen utan att samtidigt söka rubba det rådande kapitalistiska produktionssystemet.

Utan att gå emot själva idén med företagsnämnder anser således syndikalisterna att deras nuvarande verksamhet är för begränsad. Denna begränsning är kanske ett resultat av styrkeförhållanden mellan arbetare och företagare samt deras organisationer, men å andra sidan förekommer i detta sammanhang knappast något resonemang från arbetarna om en socialistisk målsättning för den industriella demokratin.

Det är i stort sett blott andrahandsfrågor som företagsnämnderna sysslar med. De får ge råd, diskutera och uttala sina meningar i skilda sammanhang beträffande arbetet och arbetsförhål-

landena, men något inflytande över produktionsprocessen ingår inte i dess av parternas organisationer godkända riktlinjerna för företagsnämndernas arbete och verksamhet. Det är i huvudsak hygieniska och arbetstekniska förhållanden som avhandlas, det gäller åtgärder till skydd för arbetarnas liv och hälsa, åtgärder för större trivsel på arbetsplatserna och liknande saker.

I och för sig är dessa spørsmål oerhört viktiga för arbetarna och värda allt beaktande, men det är dock för obetydligt som grund för en industriell demokrati i socialistisk mening.

Mångenstädes spekulerar arbetsgivarna i att medelst arbetarnas medverkan i företagsnämnderna pressa upp produktionen. Detta dels genom en bättre organisation av arbetet samt arbetarnas energiska medverkan i detta syfte och dels genom en omfattande rationalisering. Det är i detta sammanhang syndikalisterna framhäver att arbetarna måste se till att resultatet av produktivitetens ökning inte hamnar i arbetsgivarnas fickor, utan hos dem som utför det produktiva arbetet. Man får icke heller glömma de båda parternas motsatsförhållande, exploatören och de exploaterade.

En industriell demokrati kan få en oerhört stor betydelse om den av arbetarna handhaves rätt. Den industriella demokratins resultat måste dock komma som en följd av arbetarnas egna ansträngningar. Det utgör den enda hållbara garantin för bestående framgångar.

En industriell demokrati, med socialistisk målsättning, produktionsapparaters överflyttande till producenterna själva för gemensam samhällelig produktionsverksamhet — se där uppgift och mål för den syndikalistiska rörelsen.

## SAC:s kamp för socialiseringen

Med klar sikt beträffande arbetareklassens frihetskamp och socialistiska målsättning har SAC och dess medlemmar under organisationens 40-åriga levnad energiskt propagerat för, och ständigt framhållit rörelsens samhälls-omdanande uppgift. Redan i ett par föregående avsnitt av denna bok har detta klart framgått men är ämnet så viktigt att det tarvar en ytterligare belysning.

Redan genom antagandet av den s. k. London-deklarationen år 1913 fastslår SAC att den syndikalistiska rörelsen är motståndare till den privata äganderätten av produktions- och distributionsmedlen samt uttalade sig för socialisering av egendomen genom uppbyggandet och utvecklandet av producenternas kamporganisationer till duglighet att handhava förvaltningen av dessa medel i hela samhällets intresse. I SAC:s stadgar framhålles att "Sverges Arbetares Centralorganisation består av Lokala Samorganisationer, vilka sammansluta alla på platsen varande arbetare på sätt som förestavas av deras uppgift att genom denna organisation

övertaga ledningen av samhället". Det framhålles vidare, att "med hänsyn härtill är SAC:s uppgift den att utgöra en ständigt i aktion varande kamporganisation för genomförandet av socialiseringen medels löneslaveriets upphävande, genom arbetarnas övertagande av förvaltningen och ledningen av produktionen och varuutbytet". De till SAC anslutna Lokala Samorganisationerna har, enligt stadgarna, "att på basis av SAC:s principer, med en efter förhållandena lämpad stridstaktik, utgöra en kamporganisation mot löneslaveriet, för att slutligen upphäva detta", samt att "genom kamp och uppfostran tillföra medlemmarna förmågan att genom Sverges Arbetares Centralorganisation planlägga producenternas övertagande av bestämmanderätten över produktionsmedlen, produktionen och utbytet".

Ännu tydligare fastslås denna princip i inledningen till SAC:s organisationsplan, vari säges att verksamheten måste syfta till löneslaveriets upphävande, men, framhålles det vidare: SAC:s verksamhet får inte stanna vid "en förändring av staten, ej heller vid ett ombyte av arbetsgivare, ty SAC vill icke ersätta privat- och bolagskapitalismen med staten som arbetsgivare. Ett dylikt ombyte kan ej leda till löneslaveriets upphävande". Det framhålles vidare att SAC vill "lägga förvaltningen över produktionsmedlen i producenternas händer genom att ersätta såväl stats- som privat- och bolagskapitalismen med en på arbetarnas industriella sam-

manslutning byggd produktionsordning. Detta under intim samverkan med en genom fri överenskommelse mellan de Lokala Samorganisationerna uppbyggd socialistisk förvaltnings- och distributionsorganisation”.

I en mängd olika sammanhang har SAC energiskt gjort sig till tolk för dessa idéer om arbetarklassens övertagande av produktionen. Utan tvivel har detta även satt djupa märken efter sig i den socialistiska idédebatten och beträffande riktlinjerna för arbetarklassens socialistiska mission och uppgifter. En speciell linje har lanserats av syndikalisterna, att uppbygga det nya samhället på basis av arbetarnas ekonomiska organisationer, görande dessa till samhälls- och produktionsorgan.

De revolutionära händelser som skakade världen i samband med de ryska och tyska revolutionerna under åren 1917 och 1918 gjorde socialiseringsfrågan i ett enda slag högaktuell. Denna aktualitet utnyttjades även här i Sverige, fullt och helt i upplysningsverksamheten och propagandan och genom praktiska och aktiva framstötter.

I Ryssland genomfördes socialiseringen, till en början som ett resultat av arbetarnas egna ansträngningar genom sin rådsrörelse, vilken dock bolsjevikerna ganska snart erövrade för sina politiska intressen som genom diktat framskapade det statskapitalistiska system som ännu tillämpas.

Som ett av resultaten av den tyska november-

revolutionen 1918, med sina reflexrörelser i grannländerna, bildades lite varstades i Central-Europa driftråd i alla större industriella företag. Det var arbetarna själva och dess organisationer som spontant bildade dem, men dessa driftråd fick sedermera som regel laglig sanktion.

Efter initiativ av den fackliga landsorganisationen — CGT — i Frankrike, vilken organisation då var syndikalistiskt orienterad, bildades där ett s. k. Arbetets ekonomiska råd (Conseil économique du Travail). Detta råds strävan gick ut på att uppbygga ett samhälle på basis av producenternas och konsumenternas sammanslutningar. Lokalt på platserna och inom industrierna bildades motsvarande ekonomiska råd.

I Italien danades också under denna tid en mängd driftråd, vilka hade en ganska utpräglad revolutionär karaktär. Den italienska fabriks-ockupationen under september månad 1920 gav tydliga belägg därför.

I England tog socialiseringssträvandena olika former under denna tid. Men redan dessförinnan, under det första världskriget, hade inom industrierna bildats en sorts verkstadsklubbar (shop-stewards) vilka på arbetsplatserna lyckats tillkämpa sig ett ganska stort inflytande och medbestämmanderätt. Dessa verkstadsklubbar blev effektiva organ för arbetarnas strävanden på arbetsplatserna som gjorde sig till tolk för socialiseringen. Dessa organs idéinnehåll



stod förövrigt syndikalismen ganska nära. Den s. k. gillesocialistiska åskådningen hade även djupa rötter bland de engelska arbetarna under denna tid. Gillesocialismen strävade efter en företagsverksamhet genom närings- och yrkes-korporationer. Inom byggnadsbranschen hade förövrigt uppbyggt en mängd byggnadsgillen, vilka på kooperativ grund utförde byggnadsverksamhet. Denna rörelse betecknades allmänt som halvsyndikalistisk. Samtidigt lanserades i England det s. k. Whitley-systemet, medinflytande på arbetsplatserna med fackföreningsrörelsen som bas.

Överallt inom den internationella fackföreningsrörelsen var helt naturligt socialiseringssträvandena aktuella och framstötat gjordes för att i praktiken söka förverkliga dessa strävanden. På många håll var man inom fackföreningsrörelsen dessutom ganska kritiskt inställd mot en socialisering genom staten. Det framhölls att en sådan procedur i stället måste ske under fackföreningsrörelsens aktiva medverkan. Det var förövrigt i det sammanhanget som den Fackliga internationalen på sin kongress i London år 1920 i ett uttalande förklarade att socialiseringen inte får "företagas på så sätt, att den kapitalistiska staten övertager kontrollen över industrierna. Den måste ske under aktiv medverkan av samhället och genom fackorganisationerna och deras representanter. Kongressen fordrar dessutom, att denna omgestaltning förberedes inom de ännu icke socialiserade industrigre-

narna, varvid de organiserade arbetarna inom företagen tillförsäkras medbestämmanderätt och kontroll".

Under intrycket av dessa internationella förhållanden var det som SAC här i landet gjorde sina stora insatser i socialiseringssträvandena. Den förliga vind som socialiseringsfrågan då var inne uti, utnyttjades kraftigt av SAC och dess medlemmar. En omfattande propaganda utfördes i denna fråga av syndikalisterna. Broschyrer och upprop i spörsmålet utgavs, SAC:s tidningar behandlade frågan ingående och kontakter knöts med andra arbetare och organisationer för att därmed främja socialiseringsfrågans framgång och förverkligande.

En mängd stora distriktomfattande socialiseringskonferenser hölls, i många fall samman kallade på initiativ av SAC och dess lokala samorganisationer. Sådana konferenser hölls bl. a. på följande platser: Skoghall, Nässjö, Karlstad, Norrköping, Luleå, Malmberget, Katrineholm och Östersund. Ombud mötte upp från en mängd organisationer, tillhörande SAC och LO, och huvudfrågan var socialiseringen. Denna fråga diskuterades utförligt och konkreta riktlinjer uppdrogs för socialiseringens förverkligande. I de detaljrika uttalanden som gjordes på konferenserna rekommenderades driftråd på varje arbetsplats, lokala råd inom varje kommun eller annan lämplig geografisk enhet samt distriktråd för samarbete inom ett större område. Man planerade även

industridistriktetsråd för samarbete distriktvis inom viss industri, och att det inom de olika industrierna upprättades landsomfattande industriråd. Det framfördes även förslag om företagsråd inom företag som hade produktion på skilda platser och om distributionsorgan för varuutbyte. I detta sammanhang uttalades tanken om samarbete med den kooperativa rörelsen. Lokalt begränsade konferenser hölls även där samma problem behandlades.

Konferenserna var utmärkta med gedigna debatter om frågor som den världsrevolutionära situationen då gjort dagsaktuella. Överallt rustade sig arbetarna för att sätta sin organisatoriska styrka bakom orden och de uppdragna riktlinjerna. SAC som huvudorganisation var för sin del helt med i dessa strävanden medan LO däremot var mera reserverad och ohågad till aktiva ansträngningar. Men LO:s medlemmar och lokala organisationer engagerade sig så mycket mera i gott samarbete med SAC:s medlemmar.

LO var mera inställd på socialisering genom statens försorg. Som sin riktlinje i denna fråga hävdades det uttalande som antogs på den skandinaviska arbetarkonferensen i Köpenhamn 1920 och vari bland annat säges, att "det är socialdemokratins uppgift att erövra den politiska och ekonomiska makten i syfte att göra produktionsmedlen till hela folkets egendom och socialisera produktionen". Först på sin kon-

gress 1922 antog LO ett uttalande vari Landssekreterariatet fick i uppdrag att beträffande gillesocialismen "bedriva en omfattande upplysningsverksamhet och må de lokala fackföreningarna i mån av krafter genom praktiskt arbete pröva sig fram till nödvändiga erfarenheter för gillerörelsens vidare utbyggande". Samma kongress uttalade även att "lagstiftningen om industriell demokrati bör byggas på fackföreningarna".

Det kan i detta sammanhang nämnas att Socialdemokratiska partiet, enligt beslut å dess kongress 1920, föreslog LO att bilda en gemensam kommitté i denna fråga. En sådan kom sedermera till stånd och erhöll namnet: "Arbetarörelsens kommitté för industriell demokrati". Den gjorde dock inte mycket väsen av sig.

## SAC och statens utredning

Massornas tryck och bestämda uppträdande i denna fråga, medförde bland annat att regeringen den 29 juni 1920 uppdrog åt en kommitté att verkställa utredning angående den industriella demokratins problem samt att inkomma med det förslag vartill utredningen kunde giva anledning. Denna kommitté tog god tid på sig och avgav sitt betänkande först den 31 mars 1923. Med kommitténs betänkande följde ett förslag till lag om driftsnämnder. Nå, det hela lände ej till något resultat. Hela socialiseringsfrågan rann så småningom ut i sanden. Orsaken var väl närmast den att den revolutionära storm som svepte fram över världen så småningom mojade av.

Betänkandet utgjorde dock ett intressant dokument. På grund av SAC:s aktiva insatser i socialiseringsfrågan kunde den syndikalistiska rörelsen och dess uppfattningar i detta spörsmål inte förbigås. SAC som rörelse, omfattning och inställning till socialiseringsproblemet behandlades även i betänkandet. Kommittén framhöll bland annat att detta var motiverat "med hän-

syn till den faktiska roll som syndikalismen spelar i det nuvarande förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare". I ett annat sammanhang framhöll kommittén beträffande industrins förvaltningsformer att bland de alternativ, som synes erbjuda sig, är en självförvaltning genom de i industrierna anställda tydligen inte den mest avlägsna".

Den 22 juni 1923 anmodade regeringen, genom Socialdepartementet, SAC att till den 31 dec. 1923 inkomma med utlåtande om den "industriella demokratins problem". Ett sådant utlåtande utarbetades även och överlämnades till regeringen under oktober månad samma år. På grund av aktstyckets stora betydelse för bedömandet av SAC:s inställning i detta viktiga spörsmål skall det här någorlunda ingående refereras. Aktstycket är nog tämligen okänt av många vilket gör ett omnämnande ännu nödvändigare.

I sin inlaga framhåller SAC inledningsvis att "för en rörelse med ett socialekonomiskt program såsom syndikalismen är det naturligt att ett lagförslag av den art som det rörande industriell demokrati nyligen framlagda, skärskådas just mot bakgrunden av detta program. Bedömandet av förslaget kommer självfallet att bli beroende av i vad mån detta kan tänkas befordra syndikalismens egna strävanden eller anses gå i samma riktning som dessa". Syndikalismen strävar efter "att åt arbetarna i företag och industrier erövra allt större inflytande för att

slutligen låta förvaltningen och driften av företagen helt övergå i de anställdas händer, medan däremot äganderätten till produktionsmedlen innehaves av samhället. Vår ställning till det föreliggande lagförslaget liksom lagstiftning överhuvud på detta område blir alltså avhängigt av om denna lagstiftning kan tänkas öka arbetarnas inflytande och i övrigt anses vara ett steg framåt i riktning mot det slutliga målet, arbetarnas övertagande av produktionen, varefter vi strävar. Det säger sig själv att vi med uttrycket arbetare i sammanhanget 'arbetarnas övertagande av produktionen' inte avser allenast kroppsarbetare utan samtliga i produktion och varuutbyte deltagande".

Därefter kommer inlagan in på problemet industriell demokrati och framhåller att detta är "ett mycket tånjbart begrepp, beroende dels på vilken innebörd man i detta sammanhang lägger i ordet 'industriell', dels på i vad utsträckning man anser att 'demokratin' i form av omedelbart inflytande från arbetarnas sida över företagens ledning, tekniska utrustning och förvaltning skall få göra sig gällande. Sålunda har man exempelvis från vissa håll velat göra det inflytande över arbetsvillkoren, som arbetarna erhållit genom förhandlingsrätten med arbetsgivarna, och som kommit till uttryck i kollektivavtalen, till en form för industriell demokrati. Denna mening har man inlagt i begreppet 'industriell demokrati' i Amerika, där denna 'demokrati' utvecklats till ett slags allians-

förhållande mellan arbetare och företagare som vi för vårt vidkommande principiellt avböjer".

SAC framhåller vidare att detta "uppenbarligen är en förvrängning av den industriella demokratis begrepp att kalla det inflytande arbetarna genom kollektivavtalet erhåller för industriell demokrati, liksom det är oriktigt att påstå politisk demokrati råda i ett samhälle därför att en från politiskt inflytande lagligen avstängd befolkningssklass genom en eller annan kraftåtgärd kan bringa de lagligen bestämmande att taga vederbörlig hänsyn till dessa fordringar. Genom kollektivavtalet ha arbetarna inget inflytande på företagets förvaltning och produktionens bedrivande; de har endast genom sina fackorganisationer tilltvingat sig rätten att vara medbestämmande över de villkor under vilka arbetsgivaren har rätt att utnyttja den av honom köpta arbetskraften".

Efter att ha framfört en del synpunkter angående de rådande intresse motsättningarna mellan arbetare och arbetsgivare framhålls "att industriell demokrati enligt vår uppfattning i grund och botten måste innebära ett upphävande av intresse motsatserna mellan arbetare och arbetsgivare, vilket näppeligen torde kunna ske utan upphävande av själva begreppen arbetare och arbetsgivare såsom aktuella företeelser. Från den syndikalistiska samhällsaskådningens synvinkel betyder alltså den industriella demokratin, att de i företagen anställda handens och hjärnans arbetare samfällt skall handhava före-

tagets ledning, tekniska utrustning och förvaltning på sätt som de med vederbörlig hänsyn till alla andra företag och samhället samt under dettas kontroll själva finner lämpligt, varav följer att privata ägare till produktionsmedlen, enligt vår mening, inte kan finnas vid företag, där den industriella demokratin är fullt genomförd”.

Efter att ingående ha behandlat spörsmålen om kunnigheten att upprätthålla en socialistisk industriell demokrati, angående konsumenternas kontroll över produktionen, gruppintressenas bekämpande m. m., kommer inlagan in på den viktiga frågan om den industriella demokratins organisation:

”För att arbetarna skall kunna övertaga ledningen av produktionen och utbytet, måste de skapa den därför nödiga organisationen. Lika invecklat som samhället är, med dess många av varandra inbördes beroende funktioner, lika invecklad måste den organisation bli, varigenom arbetarna skola övertaga ledningen av dessa nödvändiga funktioner. Samhället självt måste således bli den bild varefter arbetarna bygger den organisation, som skall bära upp densamma efter att ledningen av företagen övergått i deras händer. Detta är arbetarna redan på det klara med, och i enlighet därmed ha organisationerna också börjat att orientera sig. Sålunda har den syndikalistiska rörelsen i sin principförklaring sagt ifrån:

’Då den första betingelsen för allt mänskligt

liv och all samhällelig och kulturell utveckling är tillfredsställandet av de materiella behoven måste de arbetande massorna i första hand inrikta sina strävanden och sin kamp på uppbyggandet redan nu av en ny produktions- och fördelningsorganism genom vilken de kunna övertaga produktion och distribution, en organism som kan undantränga, övervinna och ersätta kapitalismens organ och organisera arbetet i alla samhällsmedlemmars gemensamma intresse.

För detta ändamål bildar samtliga arbetare i varje företag en driftsektion. Samtliga driftsektioner inom samma produktiva eller merkantila verksamhet och på samma plats utgör ett syndikat i den lokala samorganisationen, vilka ifråga om allmänna och gemensamma intressen bildar organisationsenheten i centralorganisationen. För befordrande av resp. industrigruppers produktiva eller merkantila verksamhet och speciella intressen bildas federationer, som vilar på syndikaten och ingår som led genom respektive näringsgrenars departement i centralorganisationen. Denna organism skall arbetarna utveckla med hänsyn till alla livsfunktioner i samhällslivet och till duglighet att träda i statens och de borgerliga institutionernas ställe.”

I inlagan till regeringen framhålles vidare att SAC upprättat sin organisationsplan med hänsyn till landets näringsliv. ”Av denna organisationsplan framgår, att driftsektionen, som skall omfatta alla vid ett företag anställda, genom ett

därför tillsatt driftråd, skall bestämma över företagets ledning, tekniska utrustning och förvaltning. På vad sätt detaljerna sedan skall ordnas, kan man icke generellt uttala sig om på förhand. Det beror huvudsakligast på företagens storlek och deras mer eller mindre invecklade tekniska och kommersiella skötsel."

"Vad beträffar organiseringen av produktionen och utbytet i stort, så är det givet, att det hela måste samorganiseras i enlighet med det sätt, varpå arbetarna med hänsyn till arbetsfördelningen, dels samarbetar i produktionsprocessen, dels står i beroende av varandras arbete som konsumenter. Den genom industrins utveckling och specialisering nästan till oöverskådlighet drivna arbetsfördelningen, har förvandlat produktionen och utbytet till ett enda stort komplex, vari samtliga verksamhetsgrupper ingår som samverkande delar. I mycket få fall kan en grupp sägas vara oberoende av andra grupper i själva arbetsprocessen och som konsumenter är alla oskiljaktligt beroende av varandra. Detta gör, att vi icke kan säga, att vi skall ha en självständig organisation för det ena och en annan för det andra ändamålet. De till respektive livsfunktioner i samhället svarande organen kan endast bli sidoordnade delar i ett enda stort organisationssystem. Detta organisationssystem måste byggas på driftsektionerna såsom varande de egentliga urcellerna i samhällskroppen."

"Driftsektioner blir emellertid endast delar i

syndikatet, som omfattar alla arbetare inom samma verksamhetsgren på samma plats. De inom resp. driftsektioner på samma plats och inom samma verksamhet tillsatta driftsråden (eller nämnderna) kommer på så sätt att utgöra ett gille. Syndikaten utgör organisationsenheterna, dels i den lokala samorganisationen (kommunen) dels i de hela landet omfattande och till respektive verksamhetsgrenar svarande federationerna. Samtliga på samma plats varande syndikatets gillen utgör en arbetarbörs i detta ords vidaste mening. På samma sätt utgör alla syndikats gillen inom federationen ett landsråd med federationens centralledning som verkställande organ. Samtliga federationer inom samma näringsgren utgör dessutom ett departement d. v. s. en del i samhällsförvaltningen. Ett motsvarande organ bör samtliga syndikat inom samma näringsgren utgöra i den lokala samorganisationen. Dessa inbördes associerade organ utgör huvudorganisationen, vilken verkställer sina sociala och därmed sammanhängande kulturella förrättningar genom departementen, federationerna, syndikaten och driftsektionerna och sina politiskt-konstituella och därmed sammanhängande allmänt kulturella angelägenheter genom de lokala samorganisationerna, eller kommunerna, som de lokala samorganisationerna kommer att bli efterhand som de anställda övertager ledningen i de olika företagen."

"Denna organisationsplan företer visserligen enbart en bild av huvudorganen, men den ger

tanken ett stöd, för den som vill ingå på detaljerna i förvaltningen, för vilka man emellertid icke på förhand kan uppdraga några bestämda riktlinjer, som kan tillämpas på alla områden. Den praktiska utformningen av förvaltningsväsendet, beträffande detaljerna, måste ske i överensstämmelse med förhållandena inom varje verksamhetsområde, efterhand som den idé, vilken ligger i den uppdragna organisationsplanen övergår i praktisk tillämpning. Såsom ledande princip för hela organisationen ligger emellertid självansvaret och självstyrelsens idé, och varje överorganisering, centralisering med därav oundvikligen följande byråkratisering bör undvikas."

I fortsättningen av inlagan framhåller SAC ytterligare att "arbetarnas socialistiska strävan går ut på att överflödiggöra de privata ägarna till produktionsmedlen vid ledningen av företagen, upphäva deras äganderätt och därmed beröva dem möjligheten att erhålla betalt för själva ägandet. För syndikalismens vidkommande går denna strävan i riktning mot upprättande av en samhällsorganisation i likhet med vad ovan i stora drag skisserats. Vi avser emellertid att nå målet för denna vår strävan genom arbetarnas och deras organisationers direkta kamp mot arbetsgivarna, samt anser för övrigt att fackorganisationerna är den förnämsta drivkraften till varje förändring på ifrågavarande område. Härav följer att vi betraktar idén om industriell demokrati i dess moderna 'borgerliga'

gestaltning samt även det föreliggande lagförslaget mera såsom en följd av den faktiskt av arbetarnas organisationer erövrade maktställningen inom företagen och icke såsom inledningen till ett inflytande som arbetarna genom lagen ifråga skulle tilldelas. Vid studium av lagförslaget framgår det ganska snart, att det inflytande arbetarna genom detta erhöles inte sträcker sig ut över det de redan ha. Lagstiftningen i ämnet synes sålunda inskränka sig till att legalisera faktiskt redan inträdda förhållanden".

Slutligen framhöll SAC i sin inlaga till regeringen att "av vad vi sålunda anfört torde framgå, att vi anser lagförslaget icke åstadkomma några fördelar för arbetarna, om det också icke heller medför några nackdelar. På grund av vår allmänna uppfattning om lagstiftningens betydelse aktar vi emellertid, trots att vi anser, att lagförslaget inte skänker arbetarna något, icke nödigt att framlägga längre gående förslag till lagstiftning i ämnet i stället för eller som komplement till det av utredningskommittén framlagda, lika lite som vi finner motiverat att framtälla någon detaljerad kritik av utredningskommitténs förslag. Striden mellan arbetare och arbetsgivare kommer att fortgå och allteftersom arbetarna enligt våra förhoppningar erövrat större inflytande kommer sannolikt lagstiftarna att liksom nu stadfästa detta inflytande genom en i vederbörlig ordning antagen lag, vars bety-

delse icke kommer att överstiga den nu beramade lagstiftningens. Det är vår uppfattning att utvecklingen sålunda kommer att fortgå fram till det av oss skisserade tillståndet eller i varje fall till det klasslösa samhället”.

## Kooperativ byggnadsverksamhet

En annan idé som SAC och dess medlemmar före de flesta andra gjort sig till tolk för var idén om kooperativ byggnadsverksamhet. Denna idé har man i görligaste mån sökt förverkliga. Den bärande tanken och drivkraften till denna verksamhet har naturligtvis varit själva idén om arbetarnas övertagande av produktionen. Att med hjälp av sina egna organisationer handha den produktiva verksamheten och därigenom skapa sig större och bättre erfarenheter samt att dugliggöra arbetarna för den slutliga uppgiften: övertagandet av hela det produktiva livet. SAC:s praktiska insatser inom den kooperativa byggnadsverksamheten hade dock även det syftet att i någon mån motverka reformisternas monopolism, att säkerställa medlemmarnas möjligheter till arbete och försörjning.

Här och var i landet har SAC:s medlemmar tagit verksam och direkt del i den produktionskooperativa verksamheten. Så var exempelvis förhållandet inom stenindustrin och redan så tidigt som år 1918 var SAC:s medlemmar i Göteborg bland de drivande krafterna inom det då-



varande kooperativa företaget "Göteborgs Byggnadsproduktion". Ett annat kooperativt byggnadsföretag i Göteborg, "Byggnadsindustri", vilket bildades år 1921, startades genom initiativ av SAC-medlemmar. Detta kooperativa byggnadsföretag, vilket alltså fortsätter sin verksamhet, har under årens lopp utfört byggnadsarbete för över 60 milj. kr. Enligt uppgifter hade företaget under år 1949 en omsättning på över sju milj. kr. Andra krafter än syndikalisterna har även verkningsfullt deltagit i detta arbete, men kvar står som faktum det banbrytande arbete SAC-medlemmar utfört inom detta företag, särskilt företagets mångåriga ordförande, kamrat Ernst Johansson, hedersmedlem i SAC. När företaget fyllde 20 år nedtecknade denne kamrat följande rader i styrelseberättelsen, vilka rader förtjänar att räddas från glömskan.

"Att i tjugo år bygga hus som människor skall bo i, att bygga fabriker vari andra arbetare skall tillverka produkter som är nyttiga för människan att leva och njuta av; att bygga sjukhus där sjuka och svaga skall få sin hälsa återställd, att slutligen bygga pensionärshem och vårdhem där arbetarna efter en hård arbetsdag kan söka vila på ålderdomen — allt detta och mycket mer har vi under vår tjugoåriga tillvaro uträttat."

Under åren 1934—1935 stod striden hård omkring de av syndikalisterna i Stockholm och Södertälje startade kooperativa byggnadsföretagen. Det var en del ganska betydande företag som före reformisternas motattack mot dessa,

sysselsatte närmare 1.200 arbetare. Även om dessa företag delvis var ett led i försvarsåtgärderna mot reformisternas oupphörliga ansträngningar att utestänga SAC:s medlemmar från arbetsplatserna, så nedlät sig dock aldrig syndikalisterna att för sig monopolisera de kooperativa företagens arbete. Detta bevisas bäst därav, att av de anställda var cirka 60 procent organiserade i de reformistiska organisationerna, medan endast 40 procent av de anställda arbetarna tillhörde SAC. Detta berodde naturligtvis delvis på svårigheter att bland SAC:s medlemmar anskaffa en del yrkesarbetare för behövliga arbetens utförande, men trots detta förhållande förelåg inte den minsta monopolsträvan från dessa av syndikalisterna startade kooperativa företagen.

Mot dessa kooperativa företag igångssatte reformisterna våldsamma motattacker. En blockad mot dem proklamerades och blev även grundligt genomförd. Av denna blockad tvingades de kooperativa företagen så småningom till reträtt på grund av de många svårigheter av skilda slag som uppstod i samband därmed. Detta inte på grund av den kooperativa byggnadsverksamhetens inre oförmåga, utan reträtten kan helt förklaras vara orsakad av det yttre, mot rätten stridande tvånget från den numerärt stora reformistiska rörelsen. Det är även lämpligt att i detta sammanhang erinra om att den reformistiska rörelsen sedermera själv upptagit och utvecklat den kooperativa byggnadsform

som syndikalisterna gick i spetsen för och som då bekämpades av reformisterna. Men i motsats till syndikalisternas kooperativa företag tillämpar reformisterna monopolism. Endast egna medlemmar intages som arbetare i dessa företag.

En av de syndikalistiska principer som de av syndikalister bildade kooperativa företagen på det byggnadsproduktiva området i görligaste mån sökte tillämpa, var likalönsystemet. Timlönens storlek bestämdes nämligen till den högst gällande inom byggnadsbranschen och ackordsöverskottens lika fördelning till samtliga arbetare. Det var ett allvarligt försök som gjordes för att förverkliga principen om jämlikhet i detta avseende. Men skrå- och yrkesintresset, framförallt från reformisternas sida, försvårade dessa strävanden avsevärt. Här fanns dock ett ypperligt tillfälle att söka förverkliga något av det som den socialistiska arbetarrörelsen utformat i sin målsättning.

SAC och dess medlemmars insatser för kooperativ byggnadsproduktion har varit omfattande. En socialistiskt banbrytande framstöt av stor betydelse.

## I kamp för kortare arbetstid

Genomförandet av en kortare arbetstid måste vara ett verk av arbetarna själva, det var under många år en av de klara sanningar som den syndikalistiska rörelsens medlemmar under SAC:s energiska propaganda, ifråga om arbetstidens längd, sökte inpränta i varje arbetare. Arbetstiden måste förkortas för att därmed begränsa arbetsslitets nedbrytande verkningar, för att ge arbetarna större fritid och vila samt att ge dem tillfälle och möjlighet till socialistisk skoling och kulturell fostran. SAC:s medlemmar framhöll dessutom med synnerlig skärpa att det politiskt-parlamentariska arbetet aldrig varit det verkligt avgörande när det gällt att förkorta arbetstiden, utan har detta varit ett klart resultat av arbetarklassens egen kamp på det ekonomiska kampfältet. Och detta med hjälp av sina fackligt-ekonomiska organisationer.

För att ytterligare styrka denna sin uppfattning påpekade SAC och dess medlemmar under propagandan och under den direkta kampen, att när arbetarrörelsen först framträdde som ett gemensamt och solidariskt uttryck för arbetar-

klassen var arbetstiden betydligt längre. En arbetstid på en 10 å 12 timmar, i vissa fall ännu längre tillämpades. Arbetarna pressade dock så småningom ner arbetstiden, inte med hjälp av lagstiftningen utan genom tusentals ansträngningar, genom sin egen organisatoriska kamp. Det var även ett odiskutabelt faktum att redan före lagen om åtta timmars arbetsdag genomfördes här i landet, stora arbetargrupper genom egna direkta ansträngningar tillkämpat sig denna arbetsdag. Andra grupper stod ganska nära och i stor utsträckning beredde de sig till strid för genomförande av åtta timmars arbetsdag. Det är även ett klart konstaterat faktum att den växande revolutionära kampen och den radikala stämning som efter det första världskrigets slut gjorde sig gällande över hela världen även började smitta av sig i Sverige, och blev den slutliga stöt som tvang regering och riksdag att genom lag inregistrera kravet om en åtta timmars arbetsdag. Det var arbetarmassornas hårda tryck och bestämda uppträdande, vilket även SAC beflitade sig om att befrämja, som tvang den lagstiftande makten på knä. Regering och riksdag var således i denna fråga endast en reflex, en spegelbild av livet, förhållandena och kampen utanför de lagstiftande instanserna.

Under kampen för kortare arbetstid utgjorde detta en klar riktlinje för SAC och dess medlemmar. Oupphörligt i olika sammanhang, genom en omfattande propaganda, genom möten, tidningsartiklar, broschyrer och upprop popularise-

rades kravet om kortare arbetstid. Åter och åter manades arbetarna inträngande till ansträngningar på detta område. SAC:s lokala samorganisationer gjorde också sitt bästa för att på arbetsplatserna söka förverkliga dessa strävandens innebörd. På många håll lyckades även detta.

Det kan i detta sammanhang erinras om den framstöt som anläggningsarbetarna inom SAC år 1918 gjorde för åttatimmarsdagens genomförande. Beslutet därom fattades på en landsomfattande industriell konferens under november månad 1917 och striden föregicks av en hela landet omfattande energisk propaganda; dels genom en mängd propagandamöten i frågan, dels genom spridning av en tillfällighetstidning "Tidens Krav" samt slutligen genom två upprop med rubriker: "Proklamation till Sverges arbetande folk" och "Från och med 1 mars arbetar vi endast åtta timmar".

Striden blev inte alldeles lyckad då de reformistiska organisationernas medlemmar vägrade delta trots de i en hel del fall lovat göra detta. Men striden som sådan och den omfattande propagandan i anslutning därtill, medförde att kampen för åttatimmarsdagens genomförande ytterligare aktiverades. Indirekt medförde dock striden en förkortning av arbetstiden vid statens anläggningsarbeten från 9 ½ till 9 timmar per dag.

Ett av syndikalisternas starkaste skäl och argument under propagandan för kamp mot den

långa arbetstiden var dessutom omsorgen för de arbetslösa. Arbetslösheten har under de gångna åren vid många tillfällen varit omfattande. Syndikalisterna manade därför i dessa sammanhang arbetarnas ekonomiska organisationer att med kraft ta sig an de arbetslösas sak. Detta ansågs bäst kunna förverkligas genom ett energiskt arbete för sänkning av arbetstiden och då i första hand att förhindra det på många platser mycket omfattande övertidsarbetet. En rationell fördelning av arbetstillfällena förordades som medel att stärka solidariteten arbetarna emellan. Organisationerna varnades dessutom för den överhängande faran att arbetarklassen skulle uppdelas i två stora grupper, de arbetande och de arbetslösa. Det framhölls vidare att ett dylikt förhållande kunde medföra den farliga risken av en öppen strid mellan arbetarna om arbetstillfällena. Tendenser därtill saknades inte på sina håll. Detta kunde medföra farliga situationer beträffande arbetarnas sammanhållning under kommande strider mot kapitalismen. Därför förklarades, att de arbetslösas berättigade intressen måste göras till hela arbetarklassens sak.

SAC:s insatser för en kortare arbetstid och för de arbetslösas intressen har varit stora och omfattande och tål varje jämförelse med den reformistiska arbetarrörelsens handlande i denna fråga. Men SAC:s strävanden i detta avseende är ännu ej slutförda. Dagens situation kräver en ännu kortare arbetstid.

## Mot svältkommissionens beslut

Under parollen: Till kamp mot Svältkommissionen! förde SAC en följd av år en hård och energisk propaganda. Organisationen gick i spetsen för åtskilliga aktioner mot Arbetslöshetskommissionen — AK — och dess nödhjälpspolitik. Det var en avgörande och betydelsefull insats som SAC gjorde, vilken i hög grad bidrog till att tränga tillbaka den av arbetarna så hatade kommissionen med sina skändliga och hänsynslösa svältdirektiv.

Redan under det första världskriget, eller närmare bestämt den 10 augusti 1914, tillsattes AK av regeringen. Den fick som uppgift att i samråd med Socialstyrelsen upprätta och inkomma med förslag till åtgärder ägnade att motverka den befarade arbetslösheten och att mildra verkningarna av densamma. Erkännas bör att avsikten med tillsättandet av kommissionen otvivelaktigt var den bästa. Det befarades nämligen att arbetslösheten skulle bli omfattande i och med krigets utbrott och att samhället vidtog åtgärder för att söka bemästra den situationen var intet att invända emot.

Under de första åren fick emellertid AK inte så mycket att syssla med. Det blev ingen omfattande arbetslöshet under krigsåren. Det blev i stället gott om arbete under denna period. Visserligen började AK:s reaktionära och lönedepressande tendenser redan framträda under år 1917, men de kunde icke göra sig gällande förrän den stora arbetslöshetsperioden i början på 1920-talet. Under februari månad 1921 beräknades de arbetslösa antal till cirka 60.000, juli månad samma år till 80.000 och innan årets slut var de arbetslösa antal uppe i cirka 140.000. Högsta antalet redovisade arbetslösa skedde under januari månad 1922. Då var antalet uppe i 163.200. Det bör dock erinras om att siffrorna motsvarade antalet hos AK anmälda arbetslösa. Därutöver fanns massor av arbetslösa som av en eller annan anledning icke anmält sig hos AK.

Med hjälp av AK sökte staten bemästra situationen. Den statliga hjälpen gick ut på att anskaffa arbete åt de arbetslösa eller lämna understöd. Arbetslinjen skulle dock vara den centrala hjälpformen.

Rätt snart stod det emellertid klart för alla att AK alltmer kom att fungera som ett organ för lönedepressning. För de arbetare som anställdes vid nödhjälpsarbetena bestämdes lägre löner än för liknande arbeten i fria marknaden. AK skaffade sig så småningom en allt större kontroll över hjälpverksamheten och i samband därmed stryptes kommunernas egen verksamhet. Detta kunde göras med hjälp av statsbidragen, vilka

inte utbetalades till kommunerna i annan mån än att de måste förbinda sig att fastställa lönerna i enlighet med AK:s svältdirektiv.

Konflikter utbröt lite varstades på AK:s arbetsplatser. Nödhjälpsarbetarna sökte på många håll förbättra sina arbetsförhållanden. I ett utsänt cirkulär deklarerade dock AK att konflikt vid statliga nödhjälpsarbeten icke kunde godtagas såsom laglig åtgärd. Det framhölls vidare i cirkuläret att om konflikt ändå utbryter skall arbetarna meddelas om "att arbetet inom viss kortare tid skall återupptagas. Om så icke sker, entledigas de anställda omedelbart". Det framhölls dessutom "att antingen nedlägges arbetsplatsen eller ock hänvisas andra arbetslösa till arbetet ifråga. De entledigade, liksom också de, vilka blivit hänvisade i deras ställe men som vägrat antaga det erbjudna arbetet, bliva tills vidare avstängda från statlig hjälp".

Av detta dekret framgick klart att strejkrätten framtogs dessa arbetare. Därtill kom de s. k. konfliktdirektiven. Dessa gick ut på att om en konflikt utbröt inom något fack i den fria marknadens arbeten så blev omedelbart de arbetslösa arbetare avstängda från statsbidrag, vilka under tiden de hade arbete var sysselsatta inom det område konflikten omfattade. Gick exempelvis byggnadsarbetarna ut i konflikt i den fria marknaden blev samtidigt alla arbetslösa byggnadsarbetare berövade sitt arbetslöshetsunderstöd. Arbetade de på någon nödhjälpsförläggning blev de omedelbart efter konfliktens utbrott av-

stängda från detta nödhjälpsarbete. Arbetarna betraktade helt naturligt detta som påtryckningsmedel mot konflikten som sådan.

Hur AK:s direktiv kunde användas mot stridande arbetare kan lämpligast illustreras av de händelser som inträffade i samband med SAC:s strid 1926 vid Stripa gruvfält. Denna strid, som på ett fullt organisationsmässigt sätt var igångsatt av syndikalistiskt organiserade arbetare, erkändes ej av AK såsom en tillåten konflikt och med dess medgivande hänvisade Linde arbetslöshetskommitté arbetslösa till Stripa gruvfält för att upptaga de strejkandes nedlagda arbete. De hänvisade meddelades samtidigt att om de vägrade taga detta arbete skulle de avstängas från all arbetslöshetshjälp. Under juni månad samma år kom för övrigt denna fråga upp till behandling i riksdagen. Den då sittande socialdemokratiska regeringen som ärligt nog underkände AK:s ståndpunkt, störtades på denna fråga därför att riksdagsmajoriteten godkände AK:s handlande i detta sammanhang.

AK:s aktion mot de stridande syndikalisterna misslyckades emellertid. De strejkande fortsatte konflikten och en antagbar uppgörelse träffades under maj månad 1927.

Det skändliga AK-systemet spred sig över landet. Det slog under sig allt flera arbeten. En mängd viktiga företag i den fria marknaden omlades till nödhjälpsarbeten och AK:s låga löner utbetalades. Det var ett omfattande atten-

tat mot arbetarnas löneläge och skulle inte AK stoppas i tid så förelåg faran att allt arbete skulle räknas som nödhjälpsarbete med ty åtföljande urusla löner.

Medan de reformistiska organisationerna ännu teg och lät denna lönenedpressande statliga institution gripa omkring sig, uppträdde SAC och dess medlemmar mot direktiven redan från början. Inte nog med att SAC:s medlemmar med organisationens fulla stöd lite varstades deltog i geurillakriget mot AK ute på nödhjälpsförläggningarna, utan det igångsattes även en energisk och omfattande propagandaverksamhet landet runt mot AK och dess svältsystem. Genom massor av stora möten, genom en omfattande presskampanj, genom affischer, flygblad och broschyrer bedrevs opinionsrörelsen och stora delar av Sverges arbetarklass var mycket sympatiskt inställd till denna SAC:s verksamhet. Arbetarna insåg klart att SAC förde hela arbetarklassens talan i detta avseende.

## Striden vid Ulricehamnsbanan

De två av SAC:s strider mot AK som mest lät tala om sig var kampen vid Ulricehamnsbanan åren 1928—1929 samt Hälleforsstriden 1931. Av dessa två strider väckte särskilt konflikten vid Ulricehamnsbanan en oerhörd uppmärksamhet och framkallade omfattande debatter. Det var för övrigt första gången försök gjordes att utföra ett järnvägsbygge som nödhjälpsarbete.

Uppvakten till striden mot Ulricehamnsbanan var att SAC:s lokala samorganisationer — LS — på platser där banan skulle gå fram, framställde krav till AK och järnvägsbolaget om ingående av kollektivavtal, vari den fria marknadens lönevillkor skulle garanteras. På grund av statens nödhjälpsdirektiv ansåg sig vederbörande icke kunna gå med på de framställda kraven, vilket å sin sida medförde att öppen blockad proklamerades under juni månad 1928.

Under de första månaderna efter blockadens proklamerande var allt stilla beträffande banbygget, men i slutet av september började AK

företaga åtgärder för arbetets igångsättande. Men samtidigt igångsatte SAC och dess medlemmar en landsomfattande energisk propaganda mot Svältkommissionen och dess vidriga arbetsystem. Under denna upplysningsverksamhet ställdes AK mot väggen. Dess lönedpressande uppgift fastslogs och med klara siffror bevisades att de arbeten som utfördes i AK:s regi i regel blev dyrare än dem som utfördes i den fria marknaden. Arbetarna manades till direkt kamp för att slå sönder och samman denna hatade, lönedpressande Svältkommission.

Arbetarna över hela landet ställde sig i stor utsträckning stödande bakom SAC under denna kamp. De insåg betydelsen och nödvändigheten av att med alla medel söka stoppa AK:s vidare framfart. En mängd lokala organisationer, anslutna till LO, uttalade sin solidaritet med striden och stödde även densamma ekonomiskt i viss utsträckning. Enbart i Stockholm, där en De arbetslösas centralkommitté bildades för att stödja arbetslösa som vägrat följa AK:s hänvisningar att börja arbeta på Ulricehamnsbanan, stampades på kort tid fram cirka 50.000 kronor. Det var i regel anslag från LS och fackföreningar som på detta sätt ville stödja kampen mot Svältkommissionen. Det är dock att märka, att dessa pengar fördelades endast till medlemmar inom LO, som ju icke erhöll något understöd från sina organisationer. Dessutom gick pengarna till en del oorganiserade som visade solidaritet under striden. Syndikalisterna erhöilo där-

emot understöd i vederbörlig ordning direkt från sin organisation, SAC.

LO och fackförbundens centrala instanser slöt emellertid upp bakom AK. De ville inte delta i kampen och befallde sina medlemmar att inte respektera SAC:s blockad mot detta AK-arbete. De vidtog dessutom en mängd åtgärder för att bryta striden, bland annat genom en hänsynslös och lögnaktig motpropaganda i sin press.

Det blev en hård kraftmätning mellan SAC och AK. Bakom den senare stod staten, LO och större delen av pressen. Med hjälp av statens och den reformistiska rörelsens alla resurser, med polis, lagar och fängelser sökte man tvinga de arbetslösa, under hot om avstängning från arbetslöshetshjälpen, att resa till den blockerade arbetsplatsen. De lokala arbetslöshetskommittéerna och fattigvårdsmyndigheterna gjorde även gemensam sak med AK och dess allierade och försökte på alla sätt försvåra situationen för de arbetslösa. Oavbrutet tvingades nya grupper av nödhjälpsarbetare till banbygget men de flesta lämnade det snart igen.

Konflikten hävdades av SAC:s medlemmar den 1 december 1929. Långt om länge blev banan klar. Kvar stod emellertid det faktum att aldrig hade någon bana blivit så dyr, i förhållande till sin storlek, som Ulricehamnsbanan, eller Svältbanan som den allmänt kallades. Likväl utbetalades nödhjälpslöner till arbetarna. Banan hade blivit betydligt billigare om avtalslönen tillämpats.

Bolaget och staten tillfogades miljonförluster

genom denna SAC-strid. Man fick erfara att det inte blir billigt att utföra ett arbete som nödhjälpsarbete. Det var således en lärorik historia för vederbörande. Och därmed hade SAC uppnått en del av stridens syfte.

År 1930 fortsatte på skilda avsnitt striden mot AK. Oavbrutet manade SAC arbetarna till opinionsrörelser och kamp mot den "förbannade Svältkommissionen". På många håll följdes maningarna med skiftande resultat. Som ett led i denna kamp hölls i Stockholm under senare delen av 1930 den s. k. "Det arbetande folkets aktionskonferens". Formellt var den visserligen ej sammankallad av SAC. Det var De arbetslösas centralkommitté som stod för inbjudan, men SAC hade två representanter i denna kommitté och konferensen hölls efter SAC:s godkännande. SAC lämnade också stöd åt konferensen.

Konferensen blev synnerligen lyckad. Antalet ombud var 154, vilka representerade 12 fackliga centralorganisationer, 154 LS, 73 fackföreningar samt en förening av nödhjälpsarbetare. Tillsammans 271 organisationer, vilka representerade cirka 100.000 arbetare.

Omedelbart efter denna konferens utsände SAC ett manifest betitlat: "Res kampen mot svälten!", i vilket manifest arbetarna inträngande manas till kamp för de arbetslösas intressen i enlighet med de riktlinjer aktionskonferensen uppdragit.



## Striden mot AK i Hällefors

**A**r 1931 började en ny uppseendeväckande strid mot AK. Den utbröt i Hällefors där arbetarmajoriteten inom kommunen hade engagerat AK för att iordningställa en idrottsplats inom samhället. Kommunen hade en relativt bra ekonomi varför AK:s anlitande i detta fall var obefogat.

Nödhjälpsarbetare dittransporterades från olika platser i vanlig ordning. Den fann förhållandena olidliga, organiserade sig i LS på platsen, vilken organisation på deras begäran beslutade om strejk samt förklarade detta AK-arbete i blockad.

Samma hets från borgare och de reformistiska spetsarna i likhet med vad som varit fallet vid Ulricehamnsbanan. Men enigheten bland de stridande var stor. Platsens övriga arbetare sympatiserade även med dem, vilket bäst bevisades av det förhållandet att anslutningen till de stora möten som hölls på grund av konflikten, varje gång var besökta av 400—500 arbetare. De ställde sig på de stridande nödhjälpsarbetarnas sida trots att de socialdemokratiska småpåvarna

och pressen gjorde alla möjliga försök att bryta strejken.

AK sände emellertid dit andra arbetare. På varje tåg till Hällefors kom nya grupper nödhjälpsarbetare, dittvingade med hjälp av svältdirektivens slavpiska som hotande svängdes över dem. Med organisationens ekonomiska hjälp reste de flesta åter till sina hemorter. Men staten, med hjälp av de reformistiska ledarna lyckades slutligen bryta striden.

På så sätt fördes strid efter strid mot svältfirman AK. Kampen tog olika former, allt efter situationen, men den pågick ständigt. Och i anslutning till striderna fördes en omfattande och inträngande propaganda för att resa en mäktig opinionsrörelse mot svältsystemet. Genom aktionerna blev de arbeten som AK utförde betydligt kostsammare än de hade blivit om de i vanlig ordning utförts under avtalsenliga förhållanden. Detta i förening med en växande, en allt starkare opinionsrörelse mot Arbetslöshetskommissionens svältförläggningar och lönepolitik medförde att staten till slut nödgades slopa nödhjälpsdirektiven och i fortsättningen utbetala avtalsenliga löner. Arbetslöshetskommissionen avskaffades. Arbetsmarknadskommissionen trädde i stället med helt andra direktiv att följa.

Utan tvivel var det i huvudsak SAC:s utomparlamentariska aktioner som tvang staten till reträtt. I detta sammanhang spelade således SAC och dess medlemmar en stor och aktiv roll.

## Mot hungern och för socialismen

Under första världskriget var livsmedels- och beklädnadsförhållandena betydligt svårare än under det andra. En del av de största orsakerna därtill var att en i det närmaste obegränsad export tilläts. Framförallt exporterades en mängd för Sverges folk nödvändiga varor till Tyskland, vilket å sin sida medförde att Tysklands krigsmotståndare, de allierade makterna, nästan fullständigt stoppade importen till Sverige. Den bristande viljan till kontroll från samhällsinstansernas sida medförde dessutom gyllene tider för livsmedelsjobbarna medan folket i övrigt levde på svältgränsen. Varuransonerung infördes först 1916. Men då var alla varulager slut i den allmänna handeln. Jobbarna låg dock fortfarande inne med en del lager.

Redan från början förde SAC och dess medlemmar en energisk och uppoffrande kamp för arbetarnas intressen i detta avseende. SAC:s arbetsutskott utsände exempelvis under juni månad 1915 ett manifest vari arbetarna manades till kamp "mot dyrtid, utplundrare, ockrare och fosterländska profithajar av alla slag". En

mängd stora möten, ordnade av SAC, hölls i detta spörsmål och uttalanden gjordes, vari man dels protesterade mot de makthavandes låt-gå-system och dels manade arbetarna att förbereda sig för gemensamma organisatoriska ingripanden.

Den 16 april 1917 inträffade en händelse som väckte en oerhörd uppmärksamhet landet runt. Denna dag nedlade nämligen arbetare i Västervik arbetet som en berättigad protest mot det rådande svältsystemet. Under dagens lopp höll de strejkande ett demonstrationsmöte vilket fick en väldig anslutning. SAC-medlemmen F. J. Gustafsson höll föredrag på detta möte, varefter vissa krav uppställdes och fördes fram till myndigheterna. Inför denna spontana och direkta aktion från arbetarna i Västervik föll vederbörande till föga. Ordföranden i Västerviks fördelningsnämnd tvangs att dra sig tillbaka, priserna på en hel del viktiga varor pressades ner och myndigheterna gick med på att låta plöja upp stora tillgängliga jordområden för potatisodling. Dessutom anslogs 25.000 kronor till inköp av matpotatis samt 5.000 kronor till sättpotatis. Krav framfördes även till arbetsköparna som genast ställde 10.000 kronor till förfogande för en nybildad samköpsorganisation med uppgift att söka få fram livsmedel och andra nödvändiga varor.

Västerviksaktionen följdes nästan omedelbart av liknande framstötter på andra platser. I Göteborg samlades 50.000-tals demonstranter, i Stock-

holm likaså och i Malmö talade SAC-medlemmen Gustaf Sjöström inför 30.000 människor. Opinionsrörelsen och aktionerna spred sig som en löpeld över landet. Överallt var SAC:s medlemmar i energiskt och aktivt arbete för att göra aktionerna så verkningsfulla som möjligt. Man brydde sig i regel icke om att hos polisen begära tillstånd att hålla möten och demonstrationer. De ordnades spontant och hölls utan tillstånd. Polisen måste hålla god min. Den föll till föga inför arbetarmassornas bestämda och resoluta uppträdande. Anmärkningsvärt var kvinnornas kraftiga deltagande. Helt naturligt förresten då det var de som drabbades allra hårdast i denna tid av varubrist. Det var de som skulle hålla hemmen samman. På många håll ordnades mäktiga kvinnotåg mot hungerpolitiken.

SAC:s majmanifest 1917 återspeglade klart denna arbetarnas kamp, i vilken också SAC spelade en så framträdande roll. I manifestet krävdes bland annat:

1. 8-timmardagens genomförande utan löne-reducering.
2. Ökning av timlönerna så att de kunde kompensera livsmedelsfördyringarna.
3. Mot export av livsmedel.
4. Beslagtagande och ransonering av livsmedel.
5. Avskrivning av vissa skatter.
6. Arbetarkontroll över handel och prissättning.

I manifestet manades även till kamp för frihet åt Amaltheamännen.

Arbetaraktionerna riktade sig dock icke enbart mot hungerpolitiken. En mängd andra mera långtgående krav ställdes siktande till socialistisk omdaning av samhällssystemet. SAC vannade sig om att i detta avseende stå i höjd med situationen. Den gången befann sig SAC bokstavligen i massornas mitt, eggande dem till största möjliga ansträngningar. I ett manifest SAC utsände i slutet av maj månad 1917 manades arbetarna till enighet i den ekonomiska kampen. Det meddelades vidare att SAC tagit initiativ till en sådan enig kamp genom att inbjuda vissa grupper inom arbetarrörelsen till en konferens i Stockholm för att där dryfta situationen. Denna konferens hölls även omedelbart därefter och representanter från följande organisationer mötte upp: SAC, Ungsocialistiska partiet, Socialdemokratiska vänsterpartiet, Socialdemokratiska ungdomsförbundet, Sjömansunionen och Fackoppositionen.

Konferensen utsände ett manifest, underskrivet av de representerade organisationerna. I detta manifest framfördes de dagsaktuella kraven. Dessutom framhölls: "Utöver förstahandskraven bör arbetarklassen vidare sätta sin organisatoriska kraft bakom sådana socialistiska krav för vilka de nu rådande samhällsförhållandena skapat mark."

Konferensen beslöt att upprätta ett "Arbetarnas landsråd" med representanter från de sam-

verkande organisationerna. Dess uppgift angavs vara "att leda den nödiga aktionen efter undersökningar, i manifest eller dylikt sammanfatta och klarlägga aktionsrörelsens organisering samt i allmänhet bevaka arbetarnas intressen under massrörelsen". Konferensen manade vidare arbetarna att å sina respektive platser bilda lokalaråd. I maningen framhölls att dessa lokalaråd skulle "handhava och leda aktionen i fullt samförstånd med landsrådet".

Massor av arbetare anslöt sig till manifestets krav och riktlinjer samt hälsade detta initiativ i hungerkampen och välkomnade striden för socialistiska målsättningar.

År 1917 bildades även ett s. k. "Arbetare- och soldatråd" som knöt kontakter med militären i avsikt att få denna solidarisk med arbetarnas kamp och socialistiska strävanden. Det kan i detta sammanhang erinras om de spontana demonstrationer som militärgrupper vid ett flertal tillfällen företog i Stockholm under denna tid. De tågade från kasernerna till Folkets hus där möten hölls. "Arbetare- och soldatrådet" utgav ävenledes en tidning, "Frihetsflamman". SAC:s medlemmar deltog energiskt i denna organisation.

Arbetarnas landsråd höll under dagarna den 17 och 18 februari 1918 en konferens i Stockholm. På denna konferens uppgjordes ett kampprogram, vilket utsändes som manifest och inneslöt bland annat följande punkter: Arbetstidens förkortning — Löneförhöjning — Arbetslöshets-

understöd — Alla viktiga livs- och fodermedel beslagtagas — Varuförmedling under arbetarnas kontroll — Alla militärövningar inställas — Skattefrihet för årsinkomst upp till 3.000 kronor — Bostadsransonering — Allmän amnesti för politiska fångar. Dessutom framhölls: "Förutom detta minimiprogram, upptagande våra allra oeftergivliga krav ställer vi även vårt maximiprogram i sikte. Det är: Bourgeoisins fullständiga störtande och etablerandet av en frihetlig socialistisk samhällsordning. Endast därigenom undanröjes all ekonomisk utsugning och politiskt förtryck. Därför är ur proletär synpunkt den sociala revolutionens snara genomförande det väsentligaste och viktigaste."

Manifestet slöt med följande maning: "Arbetare! Kamrater! Fram med dubbla krafter för landsrådets arbetsprogram! Bilda överallt lokalaråd! Slå ned de dunkla krafter som vill förhindra bildandet av en enig arbetarfront mot utsugningen och förtrycket! Leve kampen för bröd och frihet!"

En ny konferens hölls med landsrådet den 20 november samma år, även den i Stockholm. Den tyska revolutionen hade då utbrutit och denna gav rörelsen i Sverige ny fart och SAC:s tidning Syndikalisten kunde i ett av sina novembernummer konstatera "att världsrevolutionen griper omkring sig med väldig fart". Sveriges arbetare manades till "samling, generalstrejk och revolution."

Det är för övrigt mycket intressant att studera

tidningen Syndikalistens spalter från denna period. Den återspeglar klart de stämningar som gjorde sig gällande bland arbetarna under dessa kamptider och utslungade en mängd paroller och maningar till arbetarna. Några belysande citat återges här nedan.

Den 7 december 1918 skrev Syndikalisten: "Fram mot normalarbetsdagen. En konsekvens av arbetarnas manifestation måste vara: Från den 2 januari 1919 arbetas endast åtta timmar. Nu är det tid. På åtta, åtta, åtta ha vi ropat under 50 år och kring standaren har allt fler fylkat sig. Nu sluta vi att ropa, nu är plikten vår; att själv taga vår rätt och själva oss regera."

I numret för den 11 december återkommer tidningen till samma problem och under en kraftig rubrik: "Glöm ej", manas arbetarna: "Efter den 2 januari 1919 arbetar ingen organiserad arbetare över åtta timmar, men kräver höjd levnadsstandard." Tidningen manar även arbetarna att ej glömma kravet på amnesti "för politiska fångar eller sådana som på grund av de förhållanden kriget skapat står under dom för besläktade brott mot borgerlig lag". Tidningen tillägger: "Arbetarna kan icke nöja sig med surrogatet författningsrevision, de måste kräva även reella förbättringar. Arbetare! Tag själv din åttatimmarsdag", slöt meningen.

"Exproprierar kapitalisterna" var en annan kampparoll som utsändes och i sitt nummer av den 4 januari 1919 framhöll tidningen Syndikalisten med anledning av vissa politiska kupp-

planer, vari man även sökte engagera SAC, att "den sociala revolutionens genomförande måste ske genom arbetarnas målmedvetna organisationsarbete. Politiska kupper höra hemma i den socialdemokratiska ideologien".

I detta sammanhang kan nämnas att runt om i landet hölls stora socialiseringskonferenser med ombud från en mängd organisationer. SAC:s medlemmar och lokala samorganisationer var ofta initiativtagare till dessa konferenser. På dessa diskuterades ingående riktlinjer för produktionens övertagande. Uttalanden därom gjordes och arbetarna manades att vara beredda att i praktiken omsätta dessa riktlinjer. På de lokala organisationernas möten var frågan om industriernas socialisering ett ständigt återkommande diskussionsämne under denna tid.

Massornas tryck växte. De revolutionära vindar, som påverkades av de revolutionära händelserna i andra länder, såg ut att övergå till full storm. En bestämd vilja växte sig stark bland arbetarna att snarast gå till revolutionär kamp för samhällets omdaning i socialistisk riktning. Borgarklassen började inse att ställningen för dem var allvarligt hotad och på det hållet var man benägen att göra vissa eftergifter för att därmed i någon mån tillmötesgå arbetarnas krav.

Först beslöt riksdagen genomföra författningsrevision. I ett annat sammanhang tillsatte riksdagen en kommitté för att utreda socialiseringsfrågan. Under mars månad 1919 framlade regeringen förslag till lag om åtta timmars ar-

betsdag och den 29 september samma år beslöt riksdagen antaga detta lagförslag om arbetstidens längd. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1920.

Denna lags genomförande var emellertid icke ett resultat av riksdagens egen självständiga vilja. Den var utan tvivel framtvingad av arbetarmassornas utomparlamentariska, direkta aktioner. Regeringens talesman konstaterade även detta inför riksdagen när frågan om åtta timmars arbetsdag behandlades. Han framhöll "att arbetarna förut genom hårda strider nedpressat arbetstiden" och han påpekade vidare "att löses den ej på lagstiftningens väg så torde den i alla fall lösas efter uppslitande strider på arbetsmarknaden som det i nuvarande tid är högst angeläget att förekomma".

Redan dessförinnan hade den liberale justitieministern Eliel Löfgren i ett tal inför frisinnade valmansföreningen i Stockholm bland annat förklarat, att situationen varslade "om revolutionära rörelser inom grupper av befolkningen", och att "dessa rörelser hotade att sprida sig till allt vidare lager". Han framhöll dessutom att inför denna situation blev det "uppenbart att blott en sak kunde besvärja stormen; ett initiativ, handling från regeringens sida nu; inga deklamationer, inte bara löften för framtiden".

Nå, resultaten framtvingades av arbetarklassens kamp. SAC och dess medlemmar syftade emellertid längre; de kämpade för en ny social ordning. De lyckades dock ej att få massorna med

så långt. Arbetet därför försvårades även av den reformistiska rörelsens tillbakahållande kraft, men klart kvarstår det faktum att SAC genom sina insatser under denna för arbetarklassen kritiska och spännande period verksamt hjälpte till att genomföra de resultat som uppnåddes. SAC satte in hela sin kraft i syfte att uppmobilisera arbetarmassorna till kamp för sina intressen, en kamp som delvis också lyckades.

Ett synligt resultat av denna intensiva agitation- och upplysningskampanj registrerades ju som redan nämnts i den industriella demokratins och socialiseringsfrågans upptagande, varom förut nämnts.

## SAC för frihet åt Amaltheamännen

I föregående kapitel har kampen för frihet åt Amaltheamännen i förbigående något berörts, som ett av de krav, vilket framfördes under hungerkampanjens första del.

Amaltheamännen satt inspärrade i fängelse på grund av ett av dem utfört bombattentat i Malmö hamn år 1908. Detta attentat var riktat mot engelska strejkbrytare, inkvarterade på fartyget "Amalthea" som låg förankrad i hamnen. Dessa engelsmän deltog som strejkbrytare under den då pågående hamnarbetarkonflikten.

Så många och hårda strider som fördes under åren 1907—1909 har inte, varken förr eller senare gått av stapeln här i landet. Strejker och lock-outer hörde till ordningen för dagen, strider vilka våldsamt förändrade arbetsförhållandena. Det gamla, feodala tillståndet skakade i sina grundvalar och skiljelinjen mellan kapital och arbete blev klarare. De båda parterna kom med andra ord i en klar kampställning mot varandra.

Många strider tog våldsamma former med sammanstötningar mellan arbetare, polis och militären. Många arbetare blev ådömda lång-

variga fängelsestraff för sin delaktighet i striderna exempelvis de tre s. k. Sandömännen som år 1907 dömdes till åtta års straffarbete vardera. De blev dömda som ledare för en arbetargrupp som stormade en arbetarbarack i Adalen och drev strejkbrytarna därifrån. Strejkbryteriet var för övrigt under denna tid en av de främsta orsakerna till stridernas våldsamma karaktär. Nästan varje strejk sökte arbetsgivarna bryta med hjälp av strejkbrytare. Detta nödvändiggjorde motåtgärder från arbetarna och dessa tog ofta våldsam form.

Bomben som natten mellan den 12 och 13 juli 1908 exploderade på strejkbrytarfartyget "Amalthea" i Malmö hamn hängde samman med den stora, landsomfattande hamnarbetarekonflikten 1907—1908. Arbetsgivarna sökte sin vana trogen bryta denna med hjälp av strejkbrytare. Något tusental dylika värvades i Norrland, framförallt i Piteåtrakten och cirka 1.200 strejkbrytare anskaffades från England och sattes in under strejken vid de olika hamnarna.

Bomben i Malmö, vid vars explosion en strejkbrytare dödades och en del andra sårades, medförde att de engelska strejkbrytarna omedelbart försvann till sitt land igen. Borgarklassen och dess press utstötte ett illtjut mot attentatet och en häktningsflod följde. En mängd arbetare anhölls av polisen, huvudsakligast medlemmar av den ungsocialistiska rörelsen och bland dem de tre attentatsmännen Anton Nilsson, Algot Rosenberg och Alfred Stern. Vid slutförd rättegång

mot dem blev Nilsson och Rosberg dömda till döden och Stern till livstids straffarbete. De båda dödsdomarna förändrades emellertid till livstids straffarbete.

Några år därefter, eller närmare bestämt år 1912, började en opinionsrörelse för Amaltheamännens frihet att taga form. Och i denna opinionsrörelse gjorde framförallt ungsocialisten Axel Holmström en betydande insats. Från november månad 1912 till slutet av oktober 1917 genomkorsade han landet i alla riktningar och höll sitt, med inträngande och opinionsvinande kraft, föredrag vid de tusentals möten som ordnats. Ämnet var: Öppna fängelseportarna för Amaltheamännen!

Axel Holmström gjorde en jättelik insats men SAC slöt också för sin del upp i opinionsrörelsen och blev den första organisationen som helhjärtat gick in för Amaltheamännens befrielse. SAC och dess lokala samorganisationer stod bakom en mängd opinionsmöten i frågan, ekonomiserade många framstötter samt bemödade sig särskilt om att få opinionsrörelsen att övergå till en mera aktiv form. Att med organisatoriska maktmedel tvinga myndigheterna att frige Amaltheamännen. År 1913 utgav SAC en skrift om Amaltheamännen vilken såldes i 20.000 ex. på kort tid.

Före någon annan riktning tog SAC initiativ till att utvidga opinions- och aktionsrörelsen till utlandet. Redan så tidigt som 1913 utsände SAC en längre redogörelse om Amaltheasaken på olika språk till utlandets arbetarorganisationer. Saken

blev därigenom behandlad i utlandets arbetartidningar och nådde därmed internationell uppmärksamhet. I samband därmed manades de utländska arbetarna till hjälpaktioner. I det internationella manifest som SAC samtidigt med redogörelsen utsände framhölls bland annat:

”Med internationell hjälp kunna vi öppna fängelseportarna. Vill ni hjälpa oss? Vad vi begär av eder innebär ingen utgift eller någon stor ansträngning å eder sida. Allt vad vi önskar av eder är att ni omedelbart bojkottar alla svenska varor av vad slag de vara må, och att ni bojkottar och blockerar alla fartyg förande varor från eller till Sverige samt att ni gör det så samvetsgrant och effektivt att ni fullständigt stryper Sveriges utländska handel, och låter den ligga nere ända tills Nilsson, Rosberg och Stern igen är fria män.”

Det kan i detta sammanhang nämnas att en speciell Amaltheakommitté arbetade i Förenta staterna, där inte mindre än cirka 600 möten hölls i frågan med cirka 120.000 deltagare. I Norge hölls ett 50-tal möten med cirka 10.000 deltagare. Möten hölls även i en del andra länder. Resolutioner till förmån för Amaltheamännen anlände från en mängd arbetarorganisationer.

Till den 14 februari 1914 inbjöd SAC Socialdemokratiska ungdomsförbundet, Ungsocialistiska partiet samt de ungsocialistiska klubbarna till en konferens i Stockholm för behandling av Amaltheafrågan. Av någon anledning representerade



dock icke Ungsocialistiska partiet. På konferensen framhöll SAC:s representanter nödvändigheten av aktioner i befrielsekampen för Amaltheamännen. Tanken om en 24-timmarsstrejk fördes på tal. Den skulle utbryta när de då cirkulerande petitionslistorna till förmån för Amaltheamännens frihet skulle överlämnas till konungen. Lämpligheten av sammankallandet av en större arbetarkonferens för behandling och beslut i Amaltheafrågan fördes även på tal. Ett uttalande i denna riktning antogs även av konferensen.

Den omfattande opinions- och aktionsrörelsen till förmån för Amaltheamännen gav till slut resultat. Den 23 mars 1917 frisläpptes Alfred Stern från fängelset å Långholmen och den 26 oktober samma år fick Algot Rosberg lämna Härlanda fängelse invid Göteborg och Anton Nilsson fick samma dag lämna fängelset i Härnösand.

Omedelbart efter sin frigivning kastade sig Amaltheamännen in i propagandan och kampen. Rosberg och Stern i SAC och Nilsson i den dåvarande vänstersocialistiska rörelsen. De långa årens hårda fängelsestraff hade icke förmått krossa deras ungdoms tro på arbetarrörelsen och socialismen.

## Kampen mot militarism och krig

Vid studiet av SAC:s källskrifter kan konstateras det egendomliga förhållandet, att enligt protokollet från de fyra första kongresserna har man icke med ett ord på dem talat om rörelsens antimilitaristiska inställning. Frågan om militarism och antimilitarism diskuterades helt enkelt icke. I det principuttalande som antogs på SAC:s konstituerande kongress 1910 fanns icke något om antimilitarismen. I Londondeklarationen, vilken antogs på den internationella kongressen i London 1913 (sedermera godkänd av SAC), finns inte heller en enda rad, inte ett ord, som vänder sig mot krig och militarism. Likväl var rörelsen redan från början klart antimilitaristiskt inställd och den antimilitaristiska agitationen från SAC var synnerligen omfattande under denna period. Detta framgår särskilt av SAC:s press och litteratur från denna tid. Att frågan om antimilitarismen icke behandlades på SAC:s första fyra kongresser berodde utan tvivel på det faktum att SAC:s ställning i denna fråga på förhand var utan vidare given och att debatter därom var full-

ständigt överflödiga. Antimilitarismen och kampen mot krig hörde så intimt samman med syndikalismen att några speciella uttalanden därom icke behövdes. Det fanns inte några delade meningar inom SAC om den saken. Och frågan behövde därför icke bli föremål för behandling på kongresserna.

Först på SAC:s femte kongress, vilken hölls i Stockholm 1922 fastslogs organisationens antimilitaristiska inställning i det principuttalande som där antogs. Ifråga om nationalism och kamp mot krig och militarism säges följande:

”Syndikalismen förkastar alla godtyckligt dragna statliga och nationella gränser och ser i nationalismen endast en kvarleva från gångna tiders ekonomiska förhållanden, vilka utnyttjas för de besittande klassernas intressen. Den kräver varje folkgrupps rätt att få reglera sina sociala, konstitutionella, kommersiella och alla andra angelägenheter i samförstånd med alla motsvarande grupper. Syndikalismen bekämpar därför militarismen i varje form och betraktar den antimilitaristiska propagandan som en av sina viktigaste kulturuppgifter i kampen mot det bestående systemet och verkar för arbetarnas organiserade bojkott mot framställning av krigsredskap och generalstrejk mot krig.”

Detta uttalande som således antogs först år 1922 var dock endast ett återgivande av den uppfattning som SAC kämpat för alltsedan organisationens första framträdande 1910. På detta område har SAC utfört ett stort och ban-

brytande arbete. Åter och åter, i alla möjliga sammanhang, har antimilitarismen ihärdigt propagerats och vid många tillfällen har en hård kamp förts för att förhindra landets indragande i krig.

När första världskriget utbröt 1914 utsände SAC omedelbart ett manifest till Sverges arbetande folk vari inträngande manades till värn för freden. Detta manifest blev åtalat av myndigheterna. Mot de element som vid detta tillfälle utan rast och ro arbetade för Sverges s. k. modiga uppslutning på Tysklands sida i det stora kriget hävdade SAC att landet skulle bibehålla sin neutralitet.

Det var en mäktig och omfattande propaganda SAC och dess medlemmar bedrev under de år första världskriget pågick. Alla rörelsens agitatorer mobiliserades för antimilitaristisk agitation och tusentals antimilitaristiska fredsmöten ordnades av SAC och dess lokalorganisationer. Stor uppslutning förekom vid mötena och de flesta av SAC:s agitatorer blev under denna period en eller flera gånger åtalade och dömda för denna sin propaganda. Men dylikt avskräckte ingalunda vårt folk i något avseende. Svaret blev att propagandan frimodigt intensifierades. Som ett litet exempel på stämningen just då kan citeras ett uttalande som gjordes på ett protestmöte, med anledning av åtalsraseriet i Göteborg, ordnat av lokala samorganisationen:

”2.500 personer samlade till protestmöte mot det åtalsraseri som nu gör sig gällande mot de

personer som för fredens talan, uttalar sin kraftigaste protest mot denna brutalitet, som i stället borde vända sig mot de ansvarslösa individer vilka av egna kapitalistiska intressen energiskt arbetar för Sverges deltagande i det ohyggliga världskriget. Dessutom uppmanar mötet landets hela arbetarklass att såsom ett värdigt svar mot häktningarna sätta in hela sin kraft för att i ännu vidare kretsar sprida den konsekventa antimilitarismen. Våra kamrater är häktade, men fängelserna skall ej hindra att våra idéer sprids."

En mängd liknande uttalanden gjordes överallt i landet. Polisens förföljelser medförde sannerligen icke någon stagnation i den antimilitaristiska propagandan. Tvärtom blev den i stället ännu kraftigare.

Tanken på generalstrejk mot krig levande gjordes under denna agitation. År 1915 utgav SAC exempelvis broschyren "Res generalstrejk mot krig!", vilken på kort tid såldes i 21.000 ex. Ungefär samtidigt utgav SAC broschyren "Arbetarna, fosterlandet och försvaret". Även den såldes i stor upplaga.

Den s. k. förräderiprocessen 1916 då tre deltagare i den stora fredskongressen i Stockholm, Z. Höglund, Ivan Oljelund och Erik Hedén häktades och anklagades för högförräderi samt dömdes till flerårigt straffarbete, framkallade en oerhört mäktig proteströrelse landet runt, vilken rörelse blev en storartad antimilitaristisk manifestation och för freden.

Klart är att denna omfattande fredsrörelse, som SAC och dess medlemmar tog så stor del i, bidrog till att hålla Sverige utanför det första världskriget. Mäktiga krafter arbetade för, som förut sagts, att draga in landet i kriget men detta förhindrades av den kämpande antimilitarism som så kraftigt gjorde sig gällande från i främsta rummet arbetarklassens sida.

Efter första världskrigets slut fortsatte SAC med sin antimilitaristiska propaganda. Krigets fruktansvärda blodbad, med sina cirka 11 miljoner stupade och den väldiga förstörelse av värden som under kriget försiggått medförde att jordmånen blev lämplig för antimilitarismen. Från en mängd länder hördes massornas rop: "Aldrig mera krig!" och mycket talade för en förnyelse av internationalismen och nya gemensamma tag av arbetarklassen internationellt i kampen mot krig. Till och med den fackliga s. k. Amsterdam-internationalen förklarade på sin kongress i London 1920 att kampen mot kapitalism och imperialism måste "framförallt rikta sig mot militarismen i alla dess former". Kongressen förklarade vidare "att den internationella bojkotten från fackorganisationernas sida är användbar som verksamt och ändamålsenligt medel i kampen mot reaktionen och för framåtskridandet". Slutligen framhölls att arbetarna i "alla länder måste övertygas om nödvändigheten av att genom en oavslutlig, handlingskraftig propaganda för en internationell kamp mot världsreaktionen, förklara krig mot

kriget och kämpa för förverkligandet av en samhällsordning på nya grundvalar”.

Denna linje följdes även av Amsterdam-internationalen i samband med den polsk-ryska konflikten 1920 då den manade all världens arbetare ”att tillse att ej ett enda järnvägståg med ammunition får avgå, ej ett enda med krigsmaterial lastat fartyg får lämna hamn. Ingen enda soldat skall längre få sändas i väg. Kriget skall ej tillföras ny näring”.

Denna aktion medförde avsett resultat. Freden segrade över kriget. Det var klart att SAC och dess medlemmar fullt och helt utnyttjade detta exempel på effektiviteten av arbetarnas egen direkta aktion mot krig och militarism.

Den fackliga internationalen lämnade snart denna sin klara linje att med direkt aktion bekämpa kriget och militarismen. Men SAC och de andra syndikalistiska organisationerna världen runt fortsatte sin propaganda mot kriget efter dessa linjer.

År 1924 utgav SAC broschyren ”Krig mot krig och militarism”. Den trycktes i 200.000 exemplar och spreds gratis över hela landet. År 1925 beslöt SAC att första söndagen i augusti månad varje år skulle göras till en agitations- och manifestationsdag mot krig och militarism. Samtidigt beslöts att samtliga arbetarorganisationer skulle inbjudas delta i denna manifestation. Det bestämdes även att som basis för detta samarbete bör ligga en klar antimilitaristisk resolution. I anslutning därtill utsändes första året

från SAC ett antimilitaristiskt manifest som fick en mycket stor spridning.

Redan första året hölls den dagen ett 50-tal antimilitaristiska möten med god anslutning. Sedermera utökades denna manifestation att räkna en hel vecka, en ”antimilitaristisk vecka”. Den största anslutningen nåddes år 1927 då sammanlagt omkring 200 möten hölls, besökta av cirka 25.000 personer. Vid det tillfället samarbetade sju centralorganisationer för dessa möten.

SAC:s kongress 1935 antog ett manifest, vilket utsändes i hundratusentals exemplar. Det avhandlade frågan om arbetarklassen och kriget samt manade arbetarna ”att med alla till buds stående medel förhindra landets indragande i kriget, vilket var hotande nära på grund av fascismens och nazismens seger i en hel del länder. I manifestet fastslog SAC:s kongress med kraft ”att nazism och fascism inte kan slå ned med krig utan att detta måste vara ett verk av folket självt inom de reaktionära länderna. Kongressen framhöll slutligen i sitt manifest att ”den svenska arbetarklassen, upprepande sina traditioner från 1905 och 1914—1918 måste på förhand, måste redan nu, låta de maktägande och regerande veta att den aldrig, under inga som helst förevändningar, låter draga sig in i ett krig. Den måste med tyngd och myndighet säga ifrån, att den är beredd att med alla medel, med generalstrejk, mobiliseringsvägran, bojkott mot krigsindustrin etc. kämpa för fredens bevarande och taga de yttersta konsekvenserna av detta

ställningstagande. Sverges Arbetares Centralorganisation vänder sig därför med en inträngande maning till hela den svenska arbetarklassen att icke låta sig lockas till några krigiska äventyr, att bestämt förklara, att den icke tänker låta sig slaktas eller slakta andra för nationella illusioner, utan att den med stålhård beslutsamhet kommer att kämpa för fredens bevarande. Det blir ett historiskt ansvarsfullt åliggande för de syndikalistiska organisationerna runt om i landet att utan dröjsmål ideologiskt förbereda och taga upp striden för freden och friheten, så att icke den svenska arbetarklassen kommer att överrumplas på grund av dålig beredskap.

Leve freden! Leve landets neutralitet! Död åt kriget och fascismen!"

Samma år manade SAC de tre fackliga internationalerna att, i stället för att förlita sig på Nationernas Förbunds sanktionspolitik mot Italien i dess rövarkrig mot Abessinien, tillgripa en arbetarklassens internationella aktion mot Mussolini och hans fascister. Det året ordnades av SAC cirka 500 antimilitaristiska möten. En antimilitaristisk affisch trycktes även och uppsattes i 30.000 runt om i landet. Dessutom utgavs ett upprop med titeln "Landets fred är i fara", vilket spreds i 75.000 exemplar.

Under dagarna den 21—23 maj 1936 hölls en konferens i Stockholm för att behandla kampen mot kriget. Den var sammankallad av SAC:s Centralkommitté. I denna konferens deltog centralkommitténs ledamöter, SAC:s ansvariga

funktionärer, representanter från Syndikalistiska ungdomsförbundet samt representanter från 15 av SAC:s agitationsdistrikt. I det uttalande som gjordes framhålls bland annat:

"I en situation som denna, då det är en tränande och ofrånkomlig plikt för den internationella arbetarklassen att av alla krafter och till varje pris förhindra de maktägande att tända en ny världsbrand, driver socialdemokrater och kommunister en politik som reellt innebär massornas ideologiska och faktiska inkopplande i kriget. De har som vasaller åt segerstaterna genom folkförbundet ställt sig till förfogande för deras imperialistiska intressen, avkopplat arbetarnas egen fredskamp och ställt deras organisationer till förfogande för de kapitalistiska, mot arbetarklassen fientliga, regeringarnas beslut.

Liksom man 1914 lurade massorna med att kriget fördes för demokrati och mot despoti söker man nu lura dem med att kriget skall föras mot fascismen. Detta är ett brottsligt falskspel, då kriget även i de demokratiska länderna kommer att skapa en diktaturregim, som har väsentliga drag gemensamma med fascismen. Det är ett brottsligt falskspel då det annalkande kriget icke kommer att röra sig om statsformer utan om imperialistiska intressen mellan maktgrupper, vilka å ömse håll innesluter hel- och halv-fascistiska stater.

SAC vidhåller och understryker kongressuttalandet från 1935, att alla den direkta aktionens medel måste användas för att bevara

landets neutralitet och förhindra dess indragande i ett kommande krig.

SAC vidhåller att vägen till fred icke går genom folkförbundet utan genom arbetarklassen och dess egen kamp. Till fullo har de senaste månadernas händelser bekräftat vår värdering av folkförbundet. Dess bankrutt som fredsinstrument är uppenbar. Arbetarklassens fastlänkande vid folkförbundet innebär blott dess fastlänkande vid kriget. Det innebär borgfred och arbetarnas nationella utnyttjande av kapitalismen till nedslaktandet av arbetarna i andra länder, medan kapitalisterna själva tvärs genom kriget upprätthåller sin internationella klassgemenskap emot socialismen.

SAC ställer fortfarande klassolidariteten med det internationella proletariatet över borgfreden och krigsgemenskapen med klassfienderna i det egna landet. SAC anser fortfarande, att den svenska arbetarklassen, i det ögonblick man vill kasta landet in i kriget, måste tillgripa generalstrejken som det yttersta medlet till krigets förhindrande. Därvid hänvisar SAC även till de tidigare resolutioner, som antagits av socialdemokratins politiska och fackliga internationaler. De svenska arbetarna måste använda tiden för att effektivt förbereda detta motstånd."

Uttalandet spreds som upprop i 99.000 exemplar. Ett annat antimilitaristiskt upprop "Vilka paroller som helst — alltid följer de trogna", utgavs och spreds i 63.000 exemplar samt slutligen, i samband med årets antimilitaristiska vecka,

utsändes en antimilitaristisk affisch i 20.000 exemplar.

När SAC:s kongress sammträdde 1938 skedde detta under trycket av det ständigt hotande kriget, vilket kunde utbryta vilket ögonblick som helst. Inom organisationen fördes även debatter om hur det skulle förfaras i händelse landet överfölls av en nazistisk eller fascistisk stat. Denna debatt fördes även på kongressen. En särskild kommitté tillsattes för att utarbeta ett uttalande beträffande frågan om organisationens ställning till krig och militarism. Kommittén enade sig om ett förslag till uttalande, som också antogs av kongressen. På grund av detta uttalandes stora vikt och för att rätt kunna bedöma SAC:s inställning i denna situation återges detsamma i sin helhet:

"Syndikalismen innebär ett helhjärtat och konsekvent bejakande av proletariatets klasskamp.

Syndikalismens klasskampsståndpunkt bestämmer helt och fullt dess ställningstagande även till krig och militarism.

Den syndikalistiska rörelsen är konsekvent motståndare till upprustning och krig mellan de kapitalistiska staterna, därför att dessa krig betyder, att det arbetande folkets blod och kraft offras för främmande intressen.

Av dessa skäl avböjer den syndikalistiska rörelsen att under några omständigheter betrakta dessa krig som ett medel i proletariatets befrielsesträvan. Med alla lämpliga former av

direkt aktion strävar den efter att hindra regeringarna att inleda krig.

Lyckas proletariatet inte förhindra kriget ändrar inte detta den syndikalistiska rörelsens grundinställning. Ingen borgfred. Klasskamp i krig som i fred är den syndikalistiska parollen. Kriget skapar åtminstone på ett visst skede nya betingelser för att skärpa klasskampen till en omedelbar kamp för den sociala revolutionen.

Klasskampstaktikens konkreta utformning bestämmes naturligtvis både i krig och i fred av de skiftande faktiska förhållandena. Den kan växla från krig till krig, från land till land. I de fascistiska staterna måste arbetarna söka nå fram till social revolution genom att åstadkomma de egna regeringarnas nederlag. I länder, som utsätts för fascistisk invasion, måste arbetarna sträva fram mot den sociala revolutionen utan att spela över segern i fascisternas händer. Men hur tillämpningen skiftar måste grundtendensen vara orubblig — klasskampens skärpning i det egna landet fram till en social revolution.

Lika bestämt som syndikalismen avvisar staternas militarism, lika bestämt bejakar den i princip det arbetande folkets väpnade självförsvar under den sociala revolutionen. Detta försvar måste ställas under producentorganisationernas effektiva kontroll, det reses vid behov både mot in- och utländsk reaktion.

Allt för den proletära revolutionen och socialismen, som ensam säkrar en verklig fred, blir

alltså den syndikalistiska rörelsens antikrigs-paroll."

Under juni 1939 utsände SAC tillsammans med de syndikalistiska kvinno- och ungdomsförbunden ett cirkulär till lokalorganisationerna vari dessa uppmanades att delta i en kampanj mot upprustningen. I cirkuläret framhölls att alla resurser måste sättas in för kampanjens genomförande. I samband därmed utsändes uppropet "Mot generalerna och rustningsjobbarna". Sverges arbetare manades i detta upprop att sätta stopp för rustningsraseriet och att slå vakt kring frihet och fred.

När det andra världskriget utbröt och dess åskor började dån, höll SAC:s arbetsutskott ett extra sammanträde samt antog och utsände ett manifest till Sverges arbetare. I detta manifest förklarades att i den nuvarande situationen har Sverges utrikespolitik endast en linje att följa: "Neutralitetens. Den lämnar ingen säker garanti för att vi icke skall indragas i kriget, men den ger en möjlighet. Och den möjligheten måste tagas", förklarades det. Det framhölls vidare att liksom under förra världskriget "kommer det att finnas krafter, som skall verka för landets indragande i krig. — Det finns nazistiska agenter och förtäckta nazistsympatisörer som gärna vill engagera landet på det nazistiska Tysklands sida. Man måste vara på vakt mot dem. Det finns också sovjetagenter vilka länge arbetat på landets uppslutning på Rysslands sida. Nu har Ryssland genom den Stalin-Hitlerska pakten be-

främjat krigets utbrott och blivit den tyska nazismens vän. Det är lika nödvändigt att se upp med de kommunistiska agenterna för den ryska diktaturen. Det finns också agenter för uppslutning på västmakternas sida. Siréntoner för Sverges engagerande hos de s. k. demokratierna bör lika bestämt avvisas och freden hävdas”.

I ett särskilt uttalande protesterade SAC mot Sovjetunionens militära angrepp mot Finland. Detta anfall betecknades som ”ett brutalt överfall på den finska civilbefolkningen, genom ett skoningslöst mördande av kvinnor och barn”. SAC framhöll vidare att ”med detta rovkrig har Ryssland trampat de av ryska revolutionen hävdade principerna om folkens självbestämmanderätt under fötterna, samtidigt som Ryssland stärkt världsfascismen och dess kamp mot den socialistiska arbetarklassen”.

När SAC:s centralkommitté under april månad 1940 sammanträdde till sitt sedvanliga årsmöte, inträffade Nazi-Tysklands överfall på Danmark och Norge. Det var naturligt att denna nya situation togs upp till behandling. En deklaration offentliggjordes vari SAC förklarade att ”i dagens situation, då det militaristiska våldet, följt av krigets fador, står utanför de egna stugknutarna, bekräftar SAC åter sin principiella inställning mot militarism och krig och för fred mellan folken och betonar sin vilja till fortsatt kamp för en social omdaning, som kan grundmura den framtida freden”. Det framhölls

vidare att ”som fiende till militarism och krig hävdar SAC nödvändigheten av, att landet genom fortsatt neutralitetspolitik trots allt söker undvika att bli indraget i stormaktskrigets blodiga uppgörelser”. Slutligen fastslogs att ”krig leder icke till frihet. Lika litet som världskriget 1914—1918 ledde till den utlovade freden och folkfriheten, lika litet kommer fred och folkfrihet att följa nu pågående stormaktskrig”.

År 1941 gav SAC appell om en antimilitaristisk vecka under dagarna den 11—18 maj. Ett upprop utgavs i samband därmed, vilket även var undertecknat av de syndikalistiska kvinno- och ungdomsförbunden. I detta upprop manades Sverges arbetande folk att söka resa en ”internationell antimilitarism, som likviderar militarismen och befriar oss från den mara, som föröder vårt materiella välstånd och vår andliga kultur”.

Som ett motdrag till krigsaktivisternas ansträngningar att draga Sverge in i krig på Finlands sida, vilket land vid det tillfället allierat sig med det nazistiska Tyskland, utsände SAC sitt då mycket uppseendeväckande manifest ”Finlands sak är inte vår”. Det spreds i närmare 100.000 exemplar.

Under december månad samma år utsändes ett nytt manifest vari SAC uppmärksammade Sverges folk på den fara, som låg i det då framförda förslaget om förlängning av värnplikten till 450 dagar. Det gick ut på att den första övningen skulle försiggå i sammanhängande 360 dagar och tre efterövningar på vardera 30 dagar.



Det framhölls dessutom att härmed öppnar man på allvar portarna för militarismens intåg i Sverige.

SAC höll på nytt kongress år 1942. I ett uttalande fastslog kongressen att "den av 1938 års kongress antagna resolutionen i militärfrågan — vilken fortfarande har giltighet för SAC — betonar att syndikalisterna i händelse av invasion icke får företaga sig något som spelar över segern i händerna på fascisterna. Det förpliktar att icke företaga något, som kan undergräva motståndet mot en inträngande fascistisk makt. Det kan inte råda tvivel om, att folket är för motstånd till det yttersta.

Detta erkännande innebär emellertid under inga omständigheter, att den syndikalistiska rörelsen förändrar sin principiella inställning till militarismen. Den är och förblir en principiell fiende till krig och militarism. Den kommer under ingen tidpunkt att förvandla sig till en propagandaapparat för militarism och krig. Den kan notera det historiska skeendet, som vi icke kan undkomma och icke kan förändra, den kan acceptera ett öde, som den inte önskat, men inte kunnat förhindra, men heller inte mer.

Om världen omkring oss är ett helvete, om vansinnet upphöjts till högsta vishet, om vilddjuret uppställt som ideal, om all humanism trampats under fötterna och blodtörst och banditism terroriserar världen, så är detta ingen anledning för oss själva att göra oss till redskap för tidens förfall och barbariska vettlöshet, ingen anled-

ning att offra våra ideal, vår livsåskådning och vår organisation. Vår rörelse måste bevaras intakt, för att sedan vansinnet ebbat ut och uppbyggandet i ruinerna måste börja, göra sin insats i skapandet av en ny och bättre värld."

I krigets slutskede år 1945 konstaterades i SAC:s majresolution att "det blodiga kriget lämnar efter sig arvet av en militariserad och förråad mänsklighet". Det framhölls vidare att "efter kriget måste kampen återupptagas för en allmän humanisering till vilken också måste höras kampen mot militarism och krig. Vi har inget förtroende till regeringar som redan inriktar sig på förberedelser till nästa krig genom nya rustningar. Militarism och krigsberedskap är ingen garanti för den framtida freden men väl en allvarlig fara för densamma. Den framtida freden kan icke överlätas åt regeringar, det måste skapas en internationell folkberedskap mot kriget som förankras i internationella folkliga samman slutningar av alla slag och först och främst i arbetarnas ekonomiska kamporganisationer".

I 1946 års majresolution hävdas samma synpunkter. Dessutom krävdes att "en kraftig nedrustning påbörjas här i Sverige med en fullständig avrustning som mål. Militarismens miljoner måste användas för produktivt värdeskapande arbete och för att möjliggöra genomförandet av sociala reformer som i dag är aktuella. Militarismen måste dö för att folket skall kunna leva en människovärdig tillvaro, måste åter bli vår ledande paroll och riktlinje för vår verksamhet".

Under juli månad samma år utgavs ett protestupprop med anledning av planerna att behålla militärapparaten från krigstiden obeskuren. SAC framhöll i detta upprop att "mot detta försök att utvidga militärapparaten vill vi nedlägga vår bestämda gensaga och protest. I stället för utökning av militarismen måste alla goda krafter sättas in för en nedskärning av densamma och taga sikte på målet, en fullständig avrustning. Det är den vägen mänskligheten måste gå, inte den motsatta".

I samband med problemdebatten på SAC:s kongress 1946 behandlades även militärfrågan. Beslut fattades att företaga en översyn av SAC:s principförklaring för att få fram en efter nyare förhållanden anpassad formulering, men kongressen fastslog samtidigt att antimilitarismen "skall självfallet komma till lika klart uttryck som tidigare". Kongressen betecknade i det sammanhanget antimilitarismen som en grundläggande princip för syndikalismen.

I SAC:s majresolution 1947 manades till front mot de fortsatta och ständigt växande rustningarna och för en internationell förbrödring. Augusti månad samma år gjordes av SAC till en propagandamånad för freden. Under densamma ordnades antimilitaristiska möten. Ett upprop med titeln "Freden och framtiden beror på dig", en antimilitaristisk affisch samt en broschyr "Ned med kriget" utkom dessutom under denna månad.

Kamp mot krig och militarism samt för inter-

nationell folkförbrödring har varit en av den syndikalistiska rörelsens stora uppgifter. Inträffade förhållanden på det världspolitiska fältet har under senare år betydligt försvårat arbetet för denna viktiga sak. Detta bör dock icke föranleda den syndikalistiska rörelsen att vika på denna punkt. Kampen mot den blodiga och folkförtryckande militarismen måste fortsätta och intensifieras.

## SAC:s insats mot Ådalsmorden

Under maj månad 1931 inträffade i Ådalen en uppskakande händelse som icke blott väckte ett oerhört allmänt uppseende utan framkallade en förbittring som spontant utlöste sig i massdemonstrationer, möten och aktioner landet runt. Det var när fem arbetare blev nedskjutna av militär i samband med händelser som inträffade under striden mot Graningeverken och Marma-Långrörkoncernen. Striden började i oktober 1930 i Marma, Hälsingland, men genom sympatistrider drogs allt fler platser arbetare med i konflikten.

Den 13 maj 1931 skulle ett 70-tal strejkbrytare på ångaren Milos utlasta blockerad massa från Sandviken invid Kramfors. Tusentals arbetare från Kramfors och andra platser mötte upp och jagade iväg strejkbrytarna från fartyget. Som en följd av dessa händelser sammandrog myndigheterna militär från olika platser vilket å sin sida medförde sammanstötningar mellan militär och arbetare redan samma kväll. Mot arbetarna avsköts lösa skott. Även gasbomber kom till användning mot dem.

Strejkbrytarnas försök att bryta blockaden samt polis- och militärkommenderingarna medförde en våldsamt förbittring bland arbetarna på industriplatserna efter Ådalen. Stora möten och demonstrationer ordnades omedelbart för att protestera och den 14 maj hölls i Frånö ett större protestmöte som samlade cirka 5.000 personer. Efter mötets slut ordnade sig deltagarna i led för att demonstrera mot strejkbrytarna, vilka var inkvarterade i Lunde. Det var ett helt fredligt demonstrationståg men likväl mottogs det samma av en mördande salva från militären som dödade fem arbetare samt sårade en del andra. Ådalens arbetare proklamerade genast generalstrejk som protest mot arbetarmorden och över hela Ådalen följdes parollen omedelbart.

Om landsorganisationen kan knappast sägas att den spelade någon hjälteroll under dessa kritiska dagar. Först iakttog LO en isande tystnad. Någon aktion som protest mot arbetarmorden förordades ej. Den reformistiska arbetarrörelsen sökte i stället hålla arbetarna tillbaka. Först den 18 maj fick arbetarna ett livstecken från LO:s sekretariat, som i ett officiellt meddelande i tidningspressen uppmanade arbetarna "att efter överenskommelse med vederbörande arbetsledning i görligaste omfattning ett uppehåll i arbetet äger rum under 5 minuter kl. 12 middagen den 21 maj". Det var den dagen de mördade kamraterna skulle begravas. I samma skrivelse framhölls att beträffande "fackföreningarna i Ådalen utgår landssekretariatet

ifrån att dessa kommer att deltaga i begravningen och att för detta ändamål hemställa om ledighet från arbetet”.

Att rikta en uppmaning till arbetarna i Ådalen att begära ledighet för att kunna deltaga i begravningen var närmast en komisk detalj. Ådalens arbetare befann sig ju till 100 procent i strid. Allt arbete låg nere och att uppmana dem att begära ledighet för att kunna begrava sina mördade kamrater var ju under sådana förhållanden en fullständig överloppsgärning. Nå, strejken var ju icke godkänd av LO-ledningen och då ansåg man tydligen att strejken inte existerade trots densamma var ett klart faktum och arbetarna redan fått lämna sin tribut i form av människoliv!

SAC uppträdde på ett helt annat sätt. Redan på kvällen samma dag morden ägde rum på de fem arbetarna höll SAC:s arbetsutskott extra sammanträde och utfärdade en appell till Sverges arbetare samtidigt med en maning att de organiserade arbetarna reser en mäktig proteströrelse mot arbetarmorden och föreberejder aktioner därför. I appellen framhölls vidare bland annat att arbetarna måste omedelbart ”organisera stora möten och demonstrationer under de närmaste dagarna. Redan nu på söndag kan sådana säkerligen ordnas på 100-tals platser. Sätt omedelbart igång därmed, ty de organiserade arbetarna får inte en dag längre tolerera den strejkbrytartrafik, vilken lämnat efter sig så hemska spår som de i Ådalen.

Kräv att militären avlägsnas!

Kräv med styrka att strejkbrytarna överallt i landet omedelbart avlägsnas från arbetsplatserna!

Kräv ett omedelbart ingripande mot de personer, som är ansvariga för de dödande skotten mot Ådalens arbetare!

Kräv av arbetsköparna att omedelbart gå med på de krav som arbetarna i Ådalen kämpar för!

Men kräv inte endast. Det gäller även att begagna sig av organisationernas makt. Arbetarna måste överallt omedelbart göra sig beredda att tillgripa en landsomfattande proteststrejk mot arbetarmorden. Kräv av huvudorganisationerna att gå in för en sådan. Det är en solidaritetsplikt mot de mördade kamraterna.

Tiden kräver handling av arbetarklassens ekonomiska kamporganisationer. Förbered densamma med all kraft på varje plats. Sätt in ett energiskt arbete därför. Ingen tvekan, ty endast genom ett enigt uppträdande av Sverges arbetare kan det givas eftertryck åt våra krav!”

Dagen därpå sammanträdde SAC:s arbetsutskott på nytt. Från en mängd platser förelåg då krav om aktion och inför denna situation ut-sändes nedanstående paroll:

”Myndigheternas och arbetsköparnas provokation att först sända strejkbrytare och sedan militär till Ådalen för att kuva de för sin rätt kämpande klasskamraterna måste av Sverges

arbetare besvaras med omedelbar arbetsnedsättning.

Tiden kräver handling!

Res genast utan tidsutdräkt generalstrejk över hela landet.

Arbetarklassens oavvisliga krav måste bli:

1. Militärens avlägsnande från Adalen!
2. Uppgörelse i den föreliggande arbetskonflikten på arbetarnas villkor!
3. Ingripande mot de för arbetarmorden ansvariga!

Solidarisk samling av landets alla arbetare! Det måste bli ett slut på arbetarklassens tolerans av strejkbryteriet!

Ned med kapitalist- och militärsamhället!

Upp till kamp!"

Tillsammans med Syndikalistiska ungdomsförbundet utgav SAC samtidigt ett upprop av följande lydelse:

"Soldater! Unga arbetare!

Fader-, moder- och brodermord i kapitalismens intresse är militarismens yttersta konsekvens.

Även den svenska militarismen har nu löpt linan ut.

Fem arbetare, därav en ung kvinna, har mördats av det demokratiska Sverges "försvar". För att värna en brutal mångmiljonärs profit. För att skydda samhällets avskum — de professionella strejkbrytarna.

Kamrat i vapenrocken! Godtar du en sådan skändlighet? Vill du bli dina klassbröders bödel?

Du måste svara nej!

Bliv icke ett kapitalismens viljelösa redskap mot dina klassbröder. Du gör dig då skyldig till det grövsta av alla brott, mord på samhällets förtryckta och utsugna.

Vägra skjuta på dina kamrater i arbetsblus!

Unga arbetare! Militarismen står nu avklädd i all sin vedervärdiga skändlighet. Tveka inte ett ögonblick, sätt in all din kraft på att krossa den!

Utlös omedelbart, som en första åtgärd, en intensiv kampanj mot värvningen!

Att taga värvning betyder i dagens situation, att ekonomiskt binda sig vid arbetarmördarna, att med fri vilja, för år framåt, isolera sig från arbetarnas kamporganisationer.

Ett sådant steg är faktiskt ett solidaritetsbrott.

Unga arbetare i blus och vapenrock! Enig revolutionär kampfront är dagens krav. Låt den bli verklighet. Fram i segrande kamp mot mördarna, staten och kapitalismen.

Sverges Arbetares Centralorganisation

Sverges Syndikalistiska Ungdomsförbund"

Strejkrörelsen begränsades icke till Adalen. Som en löpeld spred sig strejken till andra plat-

ser i landet, speciellt i Norrland. Från Luleå ned till Gävle var exempelvis storindustrierna efter hela kusten fullständigt lamslagna. I Stockholm var det SAC:s medlemmar som gick i täten för striden. En särskilt aktiv roll spelade syndikalisterna inom byggnadsämnesindustrin, vilken industri de behärskade. De stoppade all tillförsel av material till byggena, varigenom hela byggnadsindustrin i Stockholm lamslogs. Det beräknades att tillsammans cirka 100.000 arbetare på olika platser i landet deltog i generalstrejken.

De spontana strejkrörelserna pågick fram till begravningsdagen den 21 maj. Därefter avblåstes striderna efterhand, detta i många fall efter pressande påtryckningar från LO och de olika fackförbundsledningarna.

Striden var dock ej resultatlös. SAC:s arbetsutskott kunde den 17 maj i ett cirkulär till SAC:s medlemmar bland annat konstatera "att den förda aktionen redan bringat seger i avgörande punkter. Myndigheterna har tvingats att tillbakatransportera strejkbrytarna på ett av sina krigsfartyg. Myndigheterna har tvingats återsända de militär- och poliskontingenter, som sändes mot arbetarna i Adalen. Regeringen har tvingats utlova undersökning och räfst med de för morden ansvariga".

SAC gjorde således sitt bästa för att resa arbetarna till aktioner som protest mot arbetarmorden. Delvis lyckades detta, trots att LO på allt sätt bromsade striden.

## Kampen mot klasslagstiftningen

Under hela den tid som SAC verkat och arbetat inom svensk arbetarrörelse har organisationen haft särskild uppmärksamhet riktad mot de planer, vilka i olika sammanhang varit avsedda att klavbinda arbetarnas organisationer och därmed söka försvåra och förhindra arbetarnas strider för berättigade intressen.

SAC har varit angelägen om att söka förhindra varje lagstiftning vars uppgift är att reglera förhållandet mellan kapital och arbete. Sådan lagstiftning har i de flesta fall den benägenheten att bli klasslagar riktade mot arbetarklassen. Arbetarna är som regel den anfallande parten, ja, måste vara det, om de skall kunna fullfölja sin socialistiska uppgift. Den försvarande parten är i stort sett arbetsköparna, försvarare av det kapitalistiska systemet som arbetarna har till uppgift att utplåna. Arbetarna kämpar för ett nytt samhällssystem, för socialismen, och måste därför gå till anfall. En kriminalisering av klasskampen medför därför att man i första hand har möjlighet att konsta-

tera "brottslighet" hos den part som går till anfall.

Redan från början kom många av SAC:s medlemmar i kollision med den s. k. Åkarps-lagen, den lag, vilken på förslag av riksdagsman Pehrsson i Åkarp, antogs 1899 i riksdagen. Den var i huvudsak en lag som avsåg att skydda strejkbrytarna. För brott mot denna lag har många SAC-medlemmar ådömts straffarbete och fängelse. Denna lag är nu avskaffad, men det finns andra och nyare bestämmelser att tillämpa.

Samma år som SAC bildades framlades av den dåvarande Lindmanska ministären ett förslag till avtalslagstiftning. På grund av detta förslags till ytterlighet reaktionära principer rönt det kraftigt motstånd från arbetarna. Syndikalisterna deltog naturligtvis i opinionsrörelsen mot detta förslag vilket också avslogs av riksdagen.

År 1916 förelåg ett nytt förslag till lag beträffande förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare. Även detta väckte många protester från arbetarnas organisationer. SAC gjorde stora insatser i detta sammanhang genom ordnandet av en mängd opinionsmöten i denna fråga och bland de åtgärder som företogs kan nämnas att SAC utgav broschyren "Attentatet", riktad mot lagförslaget, vilken broschyr såldes i 17.000 exemplar.

Den omfattande opinionsrörelsen från arbe-

tarnas sida medverkade utan tvivel till att lagförslaget avslogs av riksdagen.

År 1927 framlade den dåvarande Ekmanska regeringen ett nytt förslag till lag, vilket i huvudsak gick ut på en reglering av förhållandena under avtalstiden. I förslaget ingick bland annat tillsättandet av en arbetsdomstol för fattande av domslut i uppkomna tvister.

Även detta förslag rönt kraftigt motstånd och SAC:s arbetsutskott utsände i det sammanhanget en appell till Sverges arbetare vari dessa manades till protester och kamp mot lagförslaget. I ett särskilt cirkulär från arbetsutskottet till de lokala samorganisationerna uppmanades dessa energiskt att gå främst i den kamp som appellen åsyftade. SAC utarbetade dessutom en särskild protestresolution som antogs på en mängd möten landet runt.

Med anknytning till denna opinionsrörelse utgav SAC broschyren "Strejkbrytarregeringen anfaller". Denna broschyr fick en mycket stor spridning.

Lagförslaget blev även denna gång avslaget. Den kraftiga opinionsrörelsen, i vilken SAC tog verksam del, var säkerligen en av orsakerna till regeringens nederlag.

Nästa år kom dock lagförslaget igen, om än i förändrad form. Det var ett lagförslag om kollektivavtal och arbetsdomstol. Denna gång godkände riksdagen detsamma och lagen trädde i kraft 1 januari 1929.

SAC konstaterade vid det tillfället, att denna

s. k. arbetsfredslag antogs mot arbetarnas enhälliga protester landet runt. Man tog icke hänsyn till massornas röst, dessa massor, som genom tusentals mötesuttalanden, demonstrationer och en omfattande proteststrejk klart och tydligt gav sin mening tillkänna, att de icke ville veta av en lagstiftning på detta område; icke ville tillåta att den ekonomiska kamprörelsen insnärjdes i lagens dödande paragrafer, att klasskampen förvandlades till en advokaternas strid inför domarskranken.

Omedelbart efter lagens ikraftträdande utgav SAC broschyren "Tukthuslagen", i vilken en redogörelse lämnades av lagens innehåll, dess konsekvenser för arbetarna samt vad som borde göras för att i någon mån söka neutralisera lagens verkningar.

År 1929 uppdrog den dåvarande regeringen till professor Ragnar Bergendahl att tillsammans med Socialdepartementet utreda frågan om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och en lagstiftning i samband därmed. Denna utredning var klar i slutet av 1933 och överlämnades till den då sittande socialdemokratiska regeringen. Regeringen sände omedelbart ut frågan på remiss till en del myndigheter och organisationer. I det svar som exempelvis LO lämnade framhålls bland annat att "med hänsyn till fackföreningsrörelsens politiska inställning och parlamentariska metod liksom till allt sedan rörelsens första framträdande förfäktade krav på en social lagstiftning och en

samhällelig organisation av det ekonomiska livet, kan fackföreningsrörelsen icke av principiella skäl motsätta sig en rättslig reglering inom dess eget verksamhetsområde". Det var en klar reträtt från den linje som hävdades 1928 då LO gick emot det då framförda och godkända lagförslaget. Då proklamerades även en proteststrejk mot detsamma. Med anledning av detta LO:s ständpunktstagande framhöll den gången Per Albin Hansson i ett tal i Hagalund att "här finns faktiskt en gemensam utgångspunkt och en möjlighet till samverkan som icke bör förspillas". Per Albin Hansson förklarade vidare "att regeringen hade för avsikt att omedelbart igångsätta en bearbetning av det bergendahlska lagförslaget och bearbetningen skulle ske med all möjlig skyndsamhet". När regeringen den 9 mars 1934 beslöt att denna bearbetning skulle ske, yttrade socialminister Gustav Möller till statsrådsprotokollet "att en reglering i lag på detta område är av förhållandena påkallad".

Redan den 4 maj framlade den av regeringen tillsatta 13-mannadelegationen sitt utlåtande och förslag, och för att smida medan järnet var varmt beslöts att kalla till urtima riksdag i början av år 1935 för att fatta slutligt beslut i frågan.

SAC och dess medlemmar samt andra radikala arbetargrupper var inte heller överksamma under denna period. Bland annat tillsatte SAC en speciell kommitté för propagandan och kampen



mot de nya lagstiftningsförsöken. Denna kommitté igångsatte i samråd med arbetsutskottet en mycket omfattande propaganda i form av affischer, upprop och möten. Under denna agitation belystes lagförslaget och dess konsekvenser för arbetarna och organisationerna. SAC utsände ävenledes i 70.000 exemplar ett manifest riktat till Sverges organiserade arbetare, i vilket manifest följande maning ställdes:

"En enig front av klassmedvetna arbetare mot lagförslaget är dagens lösen. För eller emot utgör skiljelinjen. Alla som är emot lagen måste kämpa gemensamt. Låt oss visa att vi vill en obrottslig enhetsfront mot klasslagstiftningen. Undvik i detta sammanhang de inbördes striderna. I denna för arbetarklassen så viktiga fråga är vi eniga. Låt oss därför gemensamt gå in för att resa en hård och hänsynslös kamp mot det reaktionära anloppet.

SAC och dess medlemmar skall för sin del göra det mesta möjliga och förväntar vi att alla ärliga klasskämpar inom arbetarrörelsens andra grenar rycker in i kampen och gemensamt med oss slår tillbaka fienden.

Enighet och kamp kan hejda reaktionen! Oenighet och undfallenhet betyder sönderslagna organisationer och klasskampens kriminalisering.

Arbetare, klasskamrater! Ni har att välja. Välj rätt!"

Tre propagandaaffischer och två broschyrer

utgavs i samband därmed, alla vändande sig mot det framlämnade lagförslaget.

Riksdagen skulle, som förut nämnts, avgöra denna fråga vid en s. k. urtima session. SAC gjorde då det motdraget att sammankalla en "Arbetarnas urtima landskonferens", vilken hölls i Stockholm den 26 och 27 januari 1935. Cirka 7.000 organisationer inbjöds, LS, fackföreningar, fackliga centralorganisationer, verkstadsklubbar och hyresgästföreningar. Mot denna konferens reste LO ett hårt och våldsamt motstånd. Varje facklig organisation som vågade välja ombud till konferensen hotades med uteslutning. Trots denna motagitation hölls konferensen. Sammanlagt 194 ombud från LS, fackföreningar och hyresgästföreningar mötte upp, representerande 555 organisationer.

Konferensen diskuterade frågan grundligt. Stark stämning rådde för fortsatt opinionsrörelse och kamp i denna fråga. Två uttalanden gjordes, det ena en principiell deklaration som bestämt vände sig mot varje reaktionär lagstiftning som gick ut på att kriminalisera klasskampen. Det andra uttalandet behandlade taktiken för dagen i detta spörsmål. Taktikuttalandet slöt med följande inträngande maning:

"Arbetare, kamrater!

Samlas lokalt för organiserandet av kampen mot lagförslaget!

Ordna upplysningsmöten och protestdemonstrationer!

Agitera på arbetsplatsen och på möten!

Tillställ riksdag och regering protester!  
Om lagen antages; sabotera lagen!  
Slå vakt om strejk-, blockad- och bojkott-  
vapnet!

Vägra att förvandla fackorganisationerna till  
polisorgan!

Förbered generalstrejk för klasslagstiftningens  
och reaktionens nedslående!"

Efter konferensen stegrades propagandan dag  
efter dag fram till den tid riksdagen behand-  
lade lagen om "Tredje mans rätt". Förslaget  
avslogs dock av riksdagen, säkerligen i stor ut-  
sträckning beroende på den omfattande opini-  
onsrörelsen i frågan.

I varje fall har SAC alltid varit stridsberedd  
mot varje lagstiftning som gått ut på att med  
bestämmelser och lagparagrafer av skilda slag  
binda arbetarnas organisationer och därmed  
försvåra arbetarnas kamp för sina intressen och  
sina socialistiska målsättningar.

## För internationell solidaritet

Utan tvekan vågar vi påstå att ingen organi-  
sation i detta land har så bestämt hävdad  
den internationella solidariteten, och vidtagit  
åtgärder därför, som SAC. Alltid har SAC varit  
beredd att protestera mot oförrätter i olika län-  
der, alltid varit beredd till ansträngningar samt  
igångsatt många omfattande hjälpaktioner till  
förmån för andra länders kamrater och organi-  
sationer.

Med Internationella Arbetar-Associationen —  
IAA — har SAC stått i ständig kontakt. När  
IAA konstituerades år 1922 å kongress i Berlin  
var SAC en av initiativtagarna därtill och SAC  
har sedan varit den enda organisation som utan  
avbrott år efter år punktligt betalat sina kon-  
tingenter till IAA. SAC har även kunnat göra  
detta därför att organisationen har arbetat un-  
der någorlunda lugna förhållanden, medan de  
flesta andra av IAA:s sektioner under långa  
perioder tvingats till försvårat underjordiskt  
arbete på grund av segrande fascism och na-  
zism. Så har särskilt varit förhållandet i Spa-

nien, Portugal, Italien, Bulgarien med flera andra länder.

Sedan IAA:s bildande och fram till 1949 års slut, har SAC till IAA i kontingenter inbetalat tillsammans kronor 171.164: 95. Utöver detta har SAC bidragit med cirka 2.000 kronor till IAA:s solidaritetsfond och cirka 3.000 kronor som hjälp för IAA:s administration. Således cirka 5.000 kronor utöver den ordinarie kontingenten. Dessa senare summor utbetalades omedelbart efter det senaste världskrigets slut.

Tillsammans med Ungsocialistiska partiet ut-sände SAC år 1913 ett manifest, vari aktion i form av bojkott av amerikanska varor förordades för att med detta vapen hjälpa till i befrielsearbetet för de i Förenta staterna häktade syndikalisterna, Josef Ettor och Arturo Giovannitti. De var ett par av de drivande krafterna inom den syndikalistiska organisationen Industrial Workers of the World — IWW — som häktats på grund av oroligheter som inträffade i samband med den stora textilkonflikten i Lawrence i staten Massachusetts år 1913, i vilken strid cirka 30.000 syndikalistiskt organiserade textilarbetare var indragna.

SAC deltog i den stora internationella opinionsrörelsen för de häktade, vilka efter en lång rättegång frikändes.

Under årens lopp har många av de händelser som på klasskampens område inträffat i Förenta staterna, det stora dollarlandet i väster, grundligt uppmärksamrats av SAC och dess press.

En omfattande publicitet om dessa händelser har skett och solidariska opinionsrörelser och aktioner har vid ett flertal tillfällen igångsatts här i landet på initiativ av SAC.

Dollarkapitalismens brutalitet i samband med humleplockarnas strid i Californien år 1913, de blodiga striderna i Colorados kolgruvedistrikt samma år, den blodiga kampen i staden Everett, Washington 1916, mordet på Joe Hill, de reaktionära våldsdåden under strejken vid de amerikanska koppargruvorna 1917, blodbadet mot syndikalistiska skogsarbetare i Centralia 1919 — detta var några av de upprörande händelser som SAC i sin press och litteratur utförligt redogjort för. Detta för att väcka opinion och solidaritet för förföljda och undertryckta kamrater. Broschyren "Från dollar- och revolverlandet" samt boken "Wall Streets blodiga välde" utgivna av SAC under denna tid, bidrog även till att belysa dollarkapitalismens pöbelvälde i Förenta staterna. Några av händelserna därstädes och SAC:s insatser i sammanhang därmed, vill vi här nedan något utförligare redogöra för.

Under första världskriget riktade det amerikanska rättsväsendet, bakom vilket kapitalismen stod som pådrivande kraft, ett våldsamt slag mot den syndikalistiska rörelsen i Förenta staterna. 166 av de mera framträdande krafterna inom IWW häktades för att senare svara för anklagelse om sammansvärjning och förräderi. Brottet bestod i att IWW och dess med-

lemmar gick emot kriget samt vägrade avskriva klasskampen under detsamma. Alla IWW:s tidningar undertrycktes. Redaktörer, expeditörer och andra tjänstemän inom organisationen häktades. Agitatorerna likaså. Böcker, pengar och brev beslagtogs och de flesta av organisationens lokaler stängdes. I ett brev som IWW:s dåvarande generalsekreterare, William D. Haywood tillställde SAC tecknar han på följande sätt förhållandena just då:

"Tro oss när vi säger att IWW nu står inför den mest fruktansvärda kamp i sin historia. Arbetsköparna och deras hantlangare försöker krossa oss och kasta ut oss, genom förenat bruk av pöbelaktion och laglig sådan. Förföljelsen mot oss brusar fram som en orkan över hela landet, och dess väg är markerad av mord, upprörande fängelsedomar, brutal misshandel av personer och förstörande av allt som tillhör oss."

Bland de häktade befann sig även de svenska syndikalisterna Ragnar Johanson, Sigfrid Stenberg och Carl Ahltén. Efter en skandalös rättegång dömdes de häktade kamraterna till fängelsestraff varierande mellan 1—20 år.

Det var med anledning av dessa händelser som SAC under samarbete med andra grupper, framförallt ungsocialisterna, igångsatte, dels en landsomfattande opinionsrörelse mot dollar-kapitalismens brutalitet och dels en penninginsamling till förmån för de inspärrade kamraterna. Denna insamling inbringade närmare 30.000 kronor. Opinionsrörelsen avsåg även att

påverka svenska regeringen att denna å sin sida skulle söka förmå den amerikanska regeringen att frisläppa de tre svenska syndikalisterna. Detta medförde till slut resultat. Efter att ha suttit inspärrade i fyra långa år blev de frigivna och utvisade till Sverige.

År 1927 tog SAC initiativet till Svenska Sacco—Vanzetti-försvarskommittén. Bland annat satte denna kommitté igång en insamling till en försvarsfond. Kommittén sände även advokat Georg Branting över till Amerika för att där söka erhålla direkta informationer om de detaljer som hängde samman med den skandalerättegång, vid vilken Sacco och Vanzetti dömdes till döden.

Sacco och Vanzetti var två italienska arbetare som energiskt agiterade för den anarkistiska och syndikalistiska rörelsen i Förenta staterna. För detta sitt arbete blev de häktade av de makthavande å den plats de var verksamma, vilka gjorde allt för att försvåra och förhindra deras propagandaarbete. De blev slutligen åtalade för mord, trots att de kunde visa klart alibi. Betecknande för läget var domarens motivering för domen mot Vanzetti. Han framhöll bland annat:

"Fastän inte materiellt havande utfört den förbrytelse, som tillskrives honom, är han likväl moraliskt brottslig, därför att han är fiende till den bestående ordningen; därför att han är anarkist och syndikalist; därför att han under sitt uppehåll i Förenta staterna agiterat för störtandet av de nuvarande institutionerna,

vilket i och för sig är brottsligt. Han är således brottslig genom sina idéer.”

Det blev en internationell storm mot de fällda dödsdomarna. En kraftig proteströrelse uppstod spontant i så gott som alla länder och i densamma deltog SAC med väldig kraft. Många och stora möten hölls. Måndagen den 22 augusti utbröt 24-timmars proteststrejker på en hel del platser i landet. I Stockholm var det LS som stod för parollen om strejk och det beräknades att cirka 15.000 arbetare i Stockholm deltog i densamma. Jättemöten hölls samma dag på en mängd platser i förening med strejker. Deltagandet blev omfattande trots att LO gick emot strejkaktionerna.

SAC och dess medlemmar gjorde sin plikt, liksom miljoner andra arbetare världen runt. Ansträngningarna var dock resultatlösa. Den 23 augusti 1927 avrättades Sacco och Vanzetti i den elektriska stolen.

På SAC:s kongress 1929 antogs ett uttalande vari krävdes frihet åt Tom Mooney och Warren K. Billings, vilka redan suttit inspärrade i amerikanska fängelser under sammanlagt 13 år. De var två amerikanska arbetarledare, tillhörande den reformistiska organisationen AFL i Amerika, som år 1916 dömdes för delaktighet i ett bombattentat under en nationalistisk demonstration i San Francisco. Allt talade emellertid för att de var oskyldiga.

År 1931 utsände SAC ett manifest i frågan. Därjämte sändes en skrivelse till en hel del an-

dra organisationer vari dessa inbjöds att gemensamt med SAC bilda en Mooney—Billings-kommitté för försvar av deras sak. En sådan kom även till stånd. Denna kommitté, som erhöll SAC:s ekonomiska stöd för sitt arbete, utsände även ett manifest till Sverges organiserade arbetare, vilket manifest var undertecknat av 7 landsomfattande organisationer och 13 lokala organisationer i Stockholm. Arbetarna manades antaga protestresolutioner beträffande denna sak och innan årets slut hade cirka 700 sådana kommit kommittén tillhanda. Bakom resolutionerna stod omkring 90.000 arbetare. I samband därmed uppvaktades amerikanske ministern i Stockholm. Samma år utgav SAC Tom Mooneys anklagelseskrift ”Dollärväldets offer”, vilken såldes i 20.000 exemplar. SAC:s majresolution det året innehöll bland annat även kravet om frihet åt Mooney och Billings.

Några år därefter lössläpptes Mooney och Billings från fängelset. Resultatet framtvingades av en mäktig opinionsrörelse i Amerika och andra länder.

Efter fascismens och nazismens seger inom en del nationer, måste massor av människor rädda sig genom flykt till andra länder. Ett flyktingsproblem uppstod som var svårt att bemästra, särskilt ur ekonomisk synpunkt. SAC sökte även i detta avseende göra sin plikt. SAC:s kassaböcker talar därom sitt tydliga språk. Av dessa framgår att under åren 1923—1949 har SAC utbetalat inte mindre än kronor 121.924: 36

som hjälp till flyktingar tillhörande den syndikalistiska världsrörelsen. Under dessa år har SAC dessutom lämnat hjälp och anslag till kamraterna i Norge (kr. 39.599:45); till Danmark (kr. 11.800:—) och till Finland (kr. 1.000). Dessutom har de bulgariska kamraterna erhållit kr. 2.500:—, ryska kamrater kr. 1.000:—, Mooney—Billings-kommittén i Förenta staterna kr. 1.000:—, den syndikalistiska organisationen i Tyskland kr. 1.271:89, de belgiska gruvarbetarna kr. 1.000:— samt Leningrads barn kr. 200:—. Men detta är inte nog. SAC och dess medlemmar har dessutom deltagit i en hel del internationella solidaritetsaktioner tillsammans med andra organisationer under dessa år. Sådana aktioner insattes efter första världskriget till förmån för tyska och österrikiska kamrater och senare till förmån för Svenska Spanien-kommittén, för Norge-hjälpen o. s. v. Men till dessa ändamål inkomna medel har förvaltats av vederbörande kommittéer och har därför ej införts i SAC:s räkenskaper. Men det kan antagas att SAC:s medlemmar bidragit med hundratusentals kronor i dessa sammanhang.

År 1930 utsände SAC ett manifest vari riktdes uppmärksamhet på den förföljelse de finska arbetarna var utsatta för från Lappo-fascisternas sida. Arbetarna i Sverige manades till protest- och opinionsrörelse däremot. För förföljelserna redogjorde SAC:s press utförligt. Något senare inbjöd SAC en del organisationer till en konferens för behandling av frågan om vad som

kunde göras för att hjälpa de häktade finska kamraterna och deras familjer. Resultatet av denna konferens blev att Finlandskommittén bildades, under ordförandeskap av SAC:s sekreterare. Denna kommitté samarbetade med "Vankien Apu", en hjälpkommitté i Finland. Kommittén arbetade omkring fem år och utförde ett gott arbete, redogjorde i pressen för förföljelserna och ordnade en mängd upplysningsmöten om situationen i Finland. Företagna penninginsamlingar inbringade närmare 40.000 kr. Klädesinsamlingar igångsattes även, vilka inbringade 1.000-tals klädespersedlar.

Sin största solidaritetsinsats gjorde dock SAC i samband med kampen i Spanien. År 1932 uttalade SAC sin protest mot den dåvarande spanska republikanska regeringen som det året deporterade revolutionära arbetare till spanska Guinea i Afrika för deras delaktighet i de sociala striderna.

Under åren 1934—1935 företogs flera insamlingar till förmån för den spanska syndikalistiska rörelsen som befann sig i hård kamp. Insamlingarna inbringade 55.000 kronor. I summan ingick en del direkta anslag från SAC.

När kampen mot Franco och hans fascism började i Spanien den 19 juli 1936, vilken kamp även åtföljdes av en social och ekonomisk omändning av de spanska samhällsförhållandena, sände SAC ett hälsningstelegram till den syndikalistiska organisationen CNT därstädes, vari SAC uttalade "sin glädje över att våra syndika-

listiska kamrater i Spanien utan kompromiss kämpade för frihet och för förverkligande av våra gemensamma principer”.

Samtidigt satte SAC och dess medlemmar in all sin kraft för att hjälpa de kämpande spanska arbetarna. SAC:s press gjorde stora insatser. 100-tals möten hölls redan under det första året. Extratidningar, upprop och affischer i Spanien-frågan utkom med korta mellanrum. Den spanska filmen ”Spanien i revolt” visades på 109 platser med storartad anslutning. Göteborgs syndikalister tog initiativet till landets första lokala Spanienkommitté och SAC satte igång en mycket omfattande insamlingsverksamhet i egen regi och översände varje öre som kom in till de spanska kämparna. Redan under inbördeskrigets första 4 1/2 månader insamlades och översändes till CNT kronor 106.883:05. Samtidigt deltog en mängd av SAC:s medlemmar i de lokala Spanienkommittéernas insamlingsverksamhet.

Under år 1937 fortsatte solidaritetsarbetet. Spanienfilmen visades på en mängd nya platser. Insamlingsverksamheten stegrades. Att teckna en dagsinkomst anbefalldes. Broschyren ”Revolutionen och inbördeskrigets Spanien” utkom i 20.000 exemplar. Ett manifest med titeln ”Spanien förrådes” spreds i 65.000 exemplar. Tre affischer utgavs även och uppsattes i ett sammanlagt antal av 25.000 exemplar.

I samband med de blodiga majhändelserna i Barcelona 1937 då kommunisterna där provoka-

toriskt gick till anfall mot de anarkosyndikalistiskt organiserade arbetarna för att beröva dem deras tillkämpade fördelar, utgavs gratisbroschyren ”Majstriderna i Barcelona”.

År 1938 utgavs uppropen ”Vapen åt Spanien” i 26.000 ex. och ”Noninterventionsskojet” i 46.000 ex. I ett speciellt upprop till hamnarbetarna och sjömännen uppmanades dessa att söka stoppa alla båtar som befraktades till Franco-Spanien. På SAC:s initiativ skrev cirka 30.000 personer sina namn under en petition till regeringen vari denna uppmanades att tillåta att det antifascistiska Spanien fick inköpa vapen till sitt försvar.

Gratisbroschyren ”Arbetare — Spanien kallar” spreds i 40.000 ex. En affisch med rubriken ”Vapen åt Spanien” utsändes även. Det året igångsattes av SAC en omfattande insamling till mjöl för Spaniens svältande folk. Denna inbringade närmare 30.000 kronor. Ett Spanienmärke såldes även och lämnade ett överskott på cirka 3.500 kronor och en ny, från Spanien anländ film, visades på 165 platser inför cirka 20.000 åskådare. Hela överskottet å filmförevisningarna sändes till Spanien. Insamlingen i övrigt fortsatte.

SAC:s solidaritetsaktioner fortsatte lika energiskt 1939. Och stöd behövdes. De spanska kämparna tvingades till reträtt av Francos, Hitlers och Mussolinis kraftigt beväpnade legotrupper. 100.000-tals antifascister tvingades fly över gränserna. Även de måste hjälpas. Under januari månad 1939 erhöll SAC från Barcelona

ett telegram från den spanska hjälporganisationen "Solidaridad Internacional Antifascista — SIA — av nedanstående lydelse:

"Spanska SIA begär total solidaritet för att hjälpa den mängd flyktingar som evakuerat de operationszoner där frihetsarmén gör hjältemodigt motstånd mot barbarernas anfall."

SAC svarade genast på denna appell med att på nytt sända ut en paroll om förnyad hjälpverksamhet. En ny landsomfattande insamlingsverksamhet sattes igång och i samband därmed utsändes en slagkraftig affisch "Solidaritet med Spaniens folk". Möten och sympatidemonstrationer hölls även på många platser.

Omedelbart efter Barcelonas fall, men med ännu en segt kämpande antifascistisk armé i det centrala Spanien, utsände SAC ett manifest i vilket manades till nya ansträngningar. Det framhölls i detsamma att "SAC, som ensamt sedan Spanienkrigets utbrott ihärdigt stämplat 'noninterventionen' som ett direkt stöd åt fascismen, manar i dag Sverges arbetare att gå till aktion mot den regering, som under sympat Fraser för Spaniens folk stöder 'noninterventionen', kallsinnigt utlämnar ett lidande folk och direkt är medansvarig för det spanska dramas utveckling. Antifascister! Mobilisera alla antifascistiska organisationer för massframstötter, demonstrationer, opinionsyttringar för genomförande av dagens viktigaste paroll och oomtvistliga krav: Vapen till Spanien. Kräv Sverges utträde ur 'noninterventions'-kommittén!

Protestera genom telegram, resolutioner, uppvaktningar, petitioner riktade till regering och riksdag".

Broschyren "I sista minuten" utkom även då. Samtidigt spreds i stor upplaga ett upprop i vilket manades till aktion mot Italien. Detta på grund av Mussolinis militära och ekonomiska hjälp åt Franco. Uppropet riktade sig mot köp av italienska apelsiner och avslutades med följande appell:

"Vi riktar vår flammande och inträngande maning till alla människor: köp ej italienska apelsiner, Messinaapelsiner och andra märken. Utrota dem ur marknaden. Förmå handlarna att inte försälja dem. Om de ändå gör detta så låt de italienska apelsinerna ruttna! Slå ned mordpolitiken! Rädda Spaniens folk!"

Ett märke "Stöd Spaniens folk" utgavs även i detta sammanhang.

Nå, striden förlorades. Det spanska folket måste vika inför den militära övermakten. Den fascistiska diktaturen infördes, kampen fortsatte och fortsätter även i dag, men efter andra linjer och med andra medel.

Med anslag och insamlingar översände SAC till den spanska syndikalistiska organisationen under åren 1936—1939 inte mindre än kronor 411.932:—. Även därefter har pengar sänts i olika sammanhang. Så sent som 1947 sändes kronor 17.625: 90 till de tappert kämpande spanska kamraterna. Om hela perioden räknas, från år 1934 till och med 1949 har SAC till de spanska



syndikalisterna översänt inte mindre än kronor 504.816: 29. Alltså över en halv miljon kronor. Det är en oerhört stor summa i förhållande till SAC:s ringa storlek. Och märk väl — alla medel sändes brutto då SAC betalade alla omkostnader i samband med insamlingarna, t. o. m. alla porto-kostnader. Detta till trots av att SAC:s medlemmar även lämnade stor hjälp till Svenska Spanienkommittén och att SAC samtidigt måste fortsätta med annan hjälpverksamhet, exempelvis hjälp till flyktingar från andra länder. Det kan även i detta sammanhang erinras om att SAC:s medlemmar år 1940 ställde cirka 15.000 kronor till förfogande för Finlandskommittén för hjälp åt det finska folket. Även i 1941 års insamling till det norska folket bidrog SAC:s medlemmar kraftigt.

År 1945 översände SAC, med anledning av en rättegång i Cadiz, där 22 av CNT:s medlemmar hotades med dödsstraff, ett protesttelegram till spanska regeringen. Den svenska regeringen uppvaktades även med krav om diplomatiska påtryckningar till de häktades förmån, vilket dock regeringen, genom utrikesminister Östen Undén vägrade att tillmötesgå.

Under april månad 1947 publicerade SAC en protest mot den mängd dödsdomar mot antifascister som avkunnades i Spanien. Protesten slutade med: "Ned med Franco och hans bödelsvälde!"

Sedan dess har ett flertal liknande protester avgivits av SAC mot den spanska blodsterrorn

och har kampen mot fascismen i Spanien återspeglats i en hel del uttalanden som gjorts och i manifest som utsänts.

I många andra sammanhang har SAC gjort sin stämma hörd när det gällt internationell solidaritet med förtryckta och förföljda i olika länder. Ännu några exempel belyser detta.

Mot det planerade justitiemordet mot Rakosi och hans kamrater i Ungern protesterade SAC år 1925 hos ungerska regeringen.

År 1930 uppvaktade SAC, tillsammans med Ungsocialistiska partiet, Sovjetunionens legation i Stockholm, varvid krav framfördes om frihet åt Francesco Ghezzi, en italiensk syndikalist, som några går suttit häktad i Sovjetunionen. Något resultat uppnåddes emellertid icke.

År 1936 tillställde SAC Sovjetunionens regering en skrivelse vari häktningen av fru Kreszenta Mühsam fördes på tal. Efter nazismens seger i Tyskland och sedan hennes make, Erich Mühsam, misshandlats till döds av nazisterna, lyckades hon fly till Prag och blev en tid där efter genom förmedling av "Röda hjälpen" (den av kommunisterna behärskade hjälporganisationen) av Sovjetregeringen inbjuden att bosätta sig i Sovjetunionen, vilket erbjudande hon antog. Sedermera blev hon dock häktad. I SAC:s skrivelse till Sovjetunionens regering framhölls att "när hon jagad av nazismens banditer befann sig i landsflykt beredde ni henne asyl i Sovjetunionen. Redan kort tid efteråt befinner hon sig nu i fängelse. Vi protesterar däremot på det

bestämdaste samt kräver i den internationella socialismens namn hennes omedelbara frigivande”.

SAC gjorde även en hänvändelse till ”Röda hjälpen” svenska sektion om denna sak. Men varken Sovjetregeringen eller ”Röda hjälpen” behagade svara. Av allt att döma sitter fru Mühsam fortfarande inspärrad i Sovjetunionen.

Samma år avgav SAC en kraftig protest mot mordorgierna som då pågick i Moskva, efter en uppseendeväckande rättegång mot en del gamla kommunister. SAC framhöll i sin protest att ”mot de nya brodermorden i Moskva reser sig allt det bästa i människonaturen”. Det konstaterades vidare att ”dessa mord är en logisk följd av den maktkamp som varje diktaturregim måste utlösa”. Slutligen protesterade SAC emot ”att den ryske statsåklagaren tar den internationella arbetarklassen till intäkt för rå mordlystnad. Den internationella arbetarklassens namn kan icke få dras i smutsen för att täcka ryska regeringsförbrytelser”.

Under åren 1948 och 1949 deltog SAC och dess medlemmar i den internationella opinionsrörelsen till förmån för en del spanska antifascister som sitter inspärrade i koncentrationsläger inom Sovjetunionen. De kvarhålls där fortfarande.

De domar som år 1936 fälldes i Tyskland mot de svenska sjömännen Erik Jansson och Knut Mineur uppkallade en omfattande opinionsrörelse, i vilken även SAC deltog. SAC utsände i samband därmed ett upprop ”Direkt aktion mot

det tyska skräckväldet”. Det spreds i en upplaga på 70.000 ex.

När Edgar André i Tyskland år 1936 dömdes till döden sände SAC telegrafisk protest till tyska regeringen. SAC framhöll i densamma att ”då allt talar för att han är oskyldig till det brott han dömts för, kräver vi i rättvisans och humanitetens namn att domen upphäves samt André frigives”.

Avrättningen av André verkställdes dock trots en omfattande internationell proteströrelse.

Samma år uppmanade SAC arbetarna, framförallt idrottsmännen att resa ett bestämt motstånd mot olympiaden i Tyskland. De uppmanades att inte delta i densamma. Detta som protest mot blodsväldet i Nazi-Tyskland.

När rättegången år 1938 förbereddes i Barcelona mot POUM, en marxistisk-socialistisk organisation i Spanien, avsände SAC följande telegram till dåvarande spanska regeringschefen Negrin:

”Informerade om att de häktade ledarna och militanterna i POUM nu skall ställas inför rätta vill Sverges Arbetares Centralorganisation uttala sin förhoppning om, att processen kommer att föras under full offentlighet med garanti för full oväld. Arbetare i Sverige förvänta att processen i Barcelona icke kopieras efter Moskva-mönster.”

År 1942 utsände SAC:s arbetsutskott ett cirkulär till de lokala samorganisationerna med upp-

maning, att deltaga i den insamling som "Landskommittén för Norge-hjälpen" satt i gång. SAC deltog med en representant i denna kommitté. Året därpå beslöt SAC:s centralkommitté att anslå kronor 7.000 till hjälpen åt norska folket.

Mot kränkning av asylrätten och för en human flyktingpolitik har SAC varit särdeles uppmärksam. Vid ett otal tillfällen har SAC ingripit för att hjälpa flyktingar att komma i åtnjutande av asylrätt här i landet och även lyckats med detta arbete i många fall.

Förföljelserna mot den s. k. sexmanna-gruppen i Finland föranledde SAC år 1943 att avge en stark och bestämd protest, vilken protest slöt med följande maning till Sverges arbetare: "Sätt fart i protestaktionen! De socialdemokratiska och politiska fångarna i Finland väntar att Sverges arbetare skall bistå dem i deras svåra belägenhet i en mörk och reaktionär tid, då borgarklassen med stöd av finska och tyska bajonetter, men under demokratisk mask, utövar en formlig diktatur över det arbetande folket. Leve Finlands socialistiska och fredsälskande arbetarklass! Leve den internationella solidariteten!"

I samband därmed igångsattes av SAC en proteströrelse med möten, föredrag och uttalanden mot förföljelserna av de finska fredsvännerna.

År 1944 beslöt SAC:s centralkommitté att i samma sak tillställa finska republikens president, Risto Ryti, en skrivelse. Densamma slöt

med följande maning till presidenten: "Låt dessa oskyldigt dömda män återfå sin frihet. En sådan handling skulle uppfattas bättre än ord av Sverges arbetare och övriga demokratiska befolkningslager. Att kvarhålla de dömda i fängelse är ett brott mot rättens och frihetens principer i ett land som Finland, vilket gör anspråk på att vara demokratiskt."

Under samarbete som SAC inledde med de syndikalistiska kvinno- och ungdomsförbunden samt Anarkistiska propagandaförbundet tillsattes år 1947 "Internationella hjälpkommittén". Den sysslade särskilt med hjälpverksamhet bland de tyska syndikalisterna som hade det mycket svårt och vilka höll på att på nytt bygga upp sina sammanslutningar. En speciell insamling startades för ändamålet vilken redan första året inbringade något över 5.500 kronor. En mängd mat- och klädespaket översändes till de tyska kamraterna.

Samma år publicerade SAC en protest mot den upprörande behandling som kommit de judiska flyktingar till del, vilka den engelska regeringen vid det tillfället lät deportera till Tyskland. I protesten framhölls det ohyggliga i "att den engelska regeringen med våld drivit de judiska flyktingarna till ett land där fiendskap och rashat ännu behärskar folket". I protesten framhölls vidare att behandlingen av dessa judiska flyktingar var "dubbelt oförsvarbar när den utföres på order av en arbetarregering av vilken man borde kunna kräva, att broderskaps-

tanken icke helt degraderas till ett vidrigt gäckelspel”.

Under åren 1948 och 1949 har SAC kraftigt deltagit i den internationella proteströrelsen mot kommunisternas våldsdåd i Bulgarien. En insamling till förmån för bolsjevismens offer därstädes igångsattes och inbringade över 3.000 kronor. ”Den kommunistiska terrorn i Bulgarien” utsändes 1948 och spreds i 21.000 ex. År 1949 utgav SAC en ny broschyr, vars manuskript utsmugglats från Bulgarien med titeln ”Bulgarerna talar till världen”. Denna broschyr, vilken grundligt och belysande avslöjade kommunisternas våldsdåd i Bulgarien väckte en synnerligen stor uppmärksamhet och försålades i 6.000 exemplar.

De händelser och detaljer som i det föregående behandlats ger klar belysning åt en del av SAC:s insatser för frihet och rättvisa åt förföljda människor i olika länder. SAC har ansett det vara sin självklara internationella solidaritetsplikt att intaga denna ställning och utan tvivel kommer SAC att göra på samma sätt under kommande tider. Den internationella solidaritetens princip måste alltid hållas i helgd.

## Kampen mot fascism och reaktion

Redan förut och i andra sammanhang, har påvisats SAC:s kamp mot reaktion, speciellt i samband med planer att genomföra klasslagstiftning.

Under sin hårda och ständiga kamp mot reaktionen, mot fascism och nazism, har SAC inte nöjt sig med att enbart söka resa en opinionsrörelse, utan har ansträngningarna framförallt gått ut på att få till stånd **a k t i o n e r** på skilda avsnitt. Detta med den bestämda uppfattningen att just aktionernas styrka utgör den kraft som kan tvinga en motståndare på knä. SAC har således ytterst syftat till arbetarklassens egna aktioner, och med hjälp av sina ekonomiska kamporganisationer. Att dessa strävanden i många fall inte har kunnat genomföras, har inte berott på de föreslagna aktionernas oduglighet såsom vapen under kampen mot reaktionen, utan på arbetarklassens ovillighet att använda sig av dessa aktioner. Orsaken därtill har även varit att den reformistiska arbetarrörelsen bekämpat varje tanke om arbetarnas egna direkta aktioner och ansträngningar.

År 1925 föreslog Malmbergets Fackliga Centralorganisation att SAC skulle till den syndikalistiska internationalen — IAA — framföra en uppmaning att arbeta för en internationell varublockad mot Italien med dess Mussolini-regim. SAC förde beredvilligt denna sak till IAA och förklarade för egen del sin vilja till medverkan ifall en sådan internationell aktion kom till stånd. IAA förde denna sak vidare till de italienska arbetarna, vilka uttalade sitt gillande av de föreslagna aktionerna. IAA förde där- efter fram saken till de två andra fackliga internationalerna, vilka dock avböjde för sin del.

Under början av år 1926 tillställdes LO en skrivelse från SAC, i vilken föreslogs ett gemensamt sammanträde för att dryfta frågan om en eventuell aktion mot fascismens Italien. LO svarade dock avvisande. Det meddelades i svaret att dess international med uppmärksamhet följer utvecklingen i Italien samt att LO därför anser sig böra avvakta de beslut som kommer att fattas av deras international. Något beslut om aktion fattades dock ej av reformisternas international, ej heller av LO, och denna reformisternas ovillighet till aktion slog sönder försöket vid detta tillfälle. Ej heller den "Röda fackföreningsinternationalen", vilken behärskades av kommunisterna, var villig till kamp. Detta säkerligen beroende på att Ryssland under den tidpunkten levererade många varuslag till det fascistiska Italien, framförallt olja.

När nazismen segrat i Tyskland uppstod ome-

delbart frågan om vad som internationellt borde göras för att dels förhindra nazismens vidare utbredning och dels att slå denna nya reaktion. Den syndikalistiska världsrörelsen hade omedelbart den frågan klar för sig. Nazismen måste slås ner med arbetarklassens direkta aktioner. Tanken om blockad och bojkott mot Nazi-Tyskland från arbetarnas organisationer propagerade syndikalisterna för i åtskilliga länder. Så även från SAC. På SAC:s centralkommittés möte under mars månad 1933 behandlades denna sak mycket ingående. I det uttalande som i frågan antogs framhölls att "skapandet av en arbetarklassens enhetsfront mot fascismen är en nödvändig betingelse för att proletariatet segerrikt skall kunna slå tillbaka en eventuellt kommande fascistisk anstormning". Det framhölls vidare i uttalandet att "de största förutsättningarna för skapandet av enhetsfront ligga på området för de ekonomiska kamporganisationernas samarbete. Genom initiativ från arbetarna själva bör det på de lokala platserna skapas samarbete för en gemensam kamp mot fascismen. De naturliga organen härför borde vara de lokala samorganisationerna i samarbete med de fackliga centralorganisationerna".

Tillsammans med Syndikalistiska ungdomsförbundet utsände SAC under maj månad samma år ett manifest i frågan. Detta manifest som spreds i 75.000 ex. manade Sverges arbetare att slå ned reaktionens anlopp med direkt aktion. Arbetarna uppmärksammades på den fara som

hotade efter Hitlers seger i Tyskland, vilket nödvändiggjorde en bestämd frontställning mot detta land.

Någon tid därefter höll den Socialistiska arbetarinternationalens och Fackföreningsinternationalens sekretariat ett gemensamt sammanträde i Paris för att dryfta det internationella läget efter Hitlers seger. Detta sammanträde anbefallde "direkt moralisk och materiell bojkott och andra positiva medel på politiska, finansiella och ekonomiska områden".

Fackföreningsinternationalen sammanträdde senare till kongress i Bryssel, under dagarna den 30 juli—3 augusti, vilken kongress utfärdade en allmän bojkottförklaring mot tyska varor och produkter. Kongressen beslöt dessutom att uppmana alla anslutna organisationer att omedelbart vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att göra bojkotten effektiv. Den Socialistiska arbetarinternationalen beslöt sedermera på en extra kongress i Paris, också under augusti månad, att "den moraliska och materiella bojkotten mot hitlerismen med kraft genomföres".

LO:s dåvarande ordförande, Edvard Johansson, vilken själv deltog på internationalens kongress i Bryssel, var klar motståndare till aktionen och när LO:s representantskap sedermera behandlade frågan föreslog han att Brysselresolutionen skulle översändas till fackföreningarna utan särskilt yttrande. Detta ville dock representantskapet inte gå med på och den 5 sept. 1933 utsände LO ett cirkulär med uppmaning till

köpstrejk beträffande tyska varor. I cirkuläret framhölls bland annat:

"Vi framhåller uttryckligen att det icke är fråga om transportblockader eller andra aktioner, som kan ställa svenska företag i omedelbara svårigheter och medföra arbetslöshetsrisk för svenska arbetare. Det är icke heller avsikten att vidtaga åtgärder, som kränker gällande avtal och således endast resultera i obehag för arbetarna själva. Avsikten är att genomföra köpblockad varvid en var undviker att tillhandla sig tyska varor, så länge likvärdiga produkter av inhemsk tillverkning eller i import från andra länder kan förvärfvas."

Av cirkuläret framgick tydligt att solidariteten inte fick kosta något för dem som deltog. Ingen risk skulle tagas. Under en verklig solidarisk kamp måste emellertid alltid risker och uppoffringar tagas med i beräkningarna. Men i detta fall skulle man inte själv skaffa sig något obehag. Så långt skulle inte solidariteten sträcka sig.

Redan den 19 sept. utsände LO ett nytt cirkulär, i vilket signalen till reträtt kom till synes. Det gällde frågan om den tyska filmen. Den närmaste anledningen var att Folkets husföreningarnas sammanslutning i skrivelse till LO framhållit att de redan ingångna kontrakten "ålägger företagen att ta emot och förevisa filmer utan hänsyn till inspelningsateljé eller ursprungsland." Vidare framhölls i LO:s cirkulär att "biografägarna utsätter sig, vid vägran att under kontraktstiden taga befattning med tysk film,

för risken av åtal på grund av kontraktsbrott". Med hänsyn till dessa påtalade förhållanden uppmjukades bojkotten beträffande den tyska filmen.

Orsaken var således närmast åtalsrisk vid kontraktsbrott om biografägarna vägrade visa tysk film. Men detta var sannerligen inte något bärande argument för bojkottens upphävande på den punkten. Med lite taktisk smidighet hade den saken lätt kunnat klaras. Biografägarna kunde under hand medgivits rätt att k ö r a tysk film för att därmed undvika böter för kontraktsbrott, men de organiserade arbetarna hade haft möjlighet, att genom en effektiv bojkott, se till att ingen löste biljetter för att s e tysk film. Detta skedde förövrigt på en del platser där SAC var starkt företräd.

I övrigt gjorde LO inte det minsta för att göra bojkotten effektiv. Den reformistiska arbetarpressen teg, men fortsatte att införa annonser om tysk film och tyska varor. Socialdemokrater i regeringsställning bekämpade dessutom energiskt den antinazistiska aktionen. Så var exempelvis fallet när dåvarande socialdemokratiske utrikesministern Rickard Sandler i ett föredrag i Göteborg den 29 okt. förklarade sig vilja rikta ett varningens ord till arbetarorganisationerna, som "få erinra sig ansvaret av att föra en handelspolitik vid sidan av statsmakterna. Jag avser", framhöll han vidare, "som alla kan förstå, proklamationen om bojkott mot tyska varor. Jag upptar den saken nu och här, emedan jag av

tidningspressen sett, att här i Göteborg cirkulär utgått, som avser en otillbörlig påtryckning på affärsidkare. Jag vill meddela, att hade man med en förfrågan hänvänt sig till utrikesledningen före bojkottproklamationen, så hade beskedet blivit bestämt avrådande. För att ingen skall tro, att ett fall av personlighetsklyvning här föreligger, vill jag tillfoga: Hade man frågat mig som partivän om min mening hade socialdemokraten förklarat sig i slutsatsen vara ense med utrikesministern."

Det var i sammanhang med detta föredrag som transportarbetarnas förtroendeman Charles Lindley under ett anförande i riksdagen yttrade: "I egenskap av utrikesminister måste Sandler vara god vän och bror med mördare och allt det andra byket."

SAC ställde sig helt på aktionslinjen samt vidtog alla de åtgärder som var nödvändiga för att göra kampen så effektiv som möjligt och med propaganda påverka den allmänna opinionen mot Hitler-Tyskland med dess barbari.

Tidningen Arbetaren åtalades för denna propaganda. Man hade bland annat trampat den nu "saligt" avsomnade nazisten Göring lite kraftigt på tårna. Som svar utgav SAC gratisbroschyren "Göring och hans svenska lakejer". Den spreds över landet i inte mindre än 135.000 exemplar. Från SAC:s förlag utgavs en tid därefter broschyren "Göring inför domstol".

"Köp icke tyska varor!" lød rubriken på ett upprop som spreds i 90.000 ex. "Köp ej tyska

varor! Se ej tysk film! Bojkotta!" var en paroll som kastades ut i stor upplaga genom en tryckt affisch samt tidigt trycktes och flera hundratusen blockadlappar spreds speciellt riktade mot tysk film. En mängd propagandamöten hölls även i sammanhang med bojkottaktionen.

SAC lade upp ett filmregister omfattande tysk film, vilket var synnerligen effektivt och framförallt nödvändigt för att kunna göra bojkotten kraftigt verksamt.

Bojkotten mot tysk film blev synbarligen framgångsrik. Det var en svår tid för tysk film här i Sverige. Utan tvekan kan sägas att den tyska filmindustrin tillfogades miljonförluster av SAC och genom dess ihärdiga propaganda mot tysk film.

Även vad det gällde tyska varor gjorde SAC allt för att bojkotten skulle bli effektiv.

Sedermåra bröt LO staven över bojkottförklaringen genom att i ett nytt cirkulär upphäva densamma. LO svek medan SAC i görligaste mån gjorde sin solidariska plikt.

SAC:s kamp och ansträngning i detta avseende fick även sitt erkännande, till och med under debatterna på LO:s kongress år 1936. Enligt kongressprotokollet framhöll Frans Norrblom, ombud från Transportarbetareförbundet: "Vi har emellertid glädjande nog kunnat konstatera, att man inom en annan facklig rörelse i detta land har visat större aktivitet, nämligen inom SAC. Vi har med rätta klandrat SAC för många saker, men SAC har gjort bra mycket

mera än Landssekretariatet för att upplysa allmänheten om de tyska varorna." Charles Lindley yttrade sig även i detta sammanhang och framhöll att man här på kongressen särskilt "pekat på bojkotten mot filmerna som handhafts av syndikalisterna. Även jag skall ge mitt fulla erkännande för vad de gjort i detta fall, då de ständigt trycker alla filmprogram och anger vilka filmer som är av tyskt ursprung. Detta har nog gjort mycket för att strypa till den tyska filmexporten till Sverige. Just på grund av Landsorganisationens inaktivitet har våra egna partitidningar knappast sagt något i denna fråga. Samma anklagelse riktar jag mot de Kilbomska och kommunisternas tidningar. Varför kan inte arbetartidningarna över lag tävla med syndikalisterna på detta område? Jag förstår så väl att annonserna betyda mycket för tidningarna; de vill inte stöta sig med hin onde, om han vill annonsera i partitidningarna."

Under år 1934, när den österrikiska reaktionen slagit ner de kämpande arbetarna och tagit en blodig hämnd på dem därför att de vågade göra motstånd, reste SAC och dess tidningspress en omfattande opinionsrörelse mot blodsväldet som då rådde i Österrike. Bland annat avsändes ett protesttelegram till förbundskansler Dollfus i Wien i vilket säges:

"Vi protesterar på det bestämdaste mot eder regerings brutala förehavanden mot arbetarna och kräver, att avrättningarna omedelbart inställas och att fängslade frigivas. Sverges arbe-



tare tillåter icke att deras österrikiska klassbröder drabbas av samma öde som de tyska."

Bojkottaktionen mot Japan anbefalldes av SAC år 1937. Detta närmast med anledning av Japans krigiska överfall på Kina. De engelska arbetarna hade då tagit initiativet till en internationell bojkott av japanska produkter. De vädjade till andra länders arbetare att göra likaledes och SAC var genast redo att efterfråga hjälpa till. I ett manifest som SAC då utsände i frågan förklaras att "Sverges syndikalistiska arbetare bör sätta en ära i att efterkomma de engelska arbetarnas uppmaning och för sin del söka göra bojkotten så effektiv som möjligt i vårt land. Japanska textilprodukter och andra varor har också funnit avsättning i Sverige och det gäller att överallt bojkotta de japanska produkterna och förmå affärsmännen att sluta upp med att köpa och salubjuda dessa produkter. Våra LS bör överallt där så är möjligt taga initiativ att samman med arbetarna i andra organisationer vidtaga åtgärder för att göra bojkotten effektiv".

År 1938 riktade den syndikalistiska internationalen IAA en flammande och inträngande maning till de anslutna organisationerna att inom respektive länder resa en aktiv kamp mot diktaturländerna. SAC var för sin del genast med därpå och sände ut en maning genom ett manifest, vari som kampmedel mot de fascistiska länderna föreslogs: Embargo, transportblockad och konsumtionsbojkott.

Under slutet av april 1938 sammanträdde i Grängesberg en konferens för att behandla en synnerligen viktig och dagsaktuell fråga. Representanter från de syndikalistiska organisationerna vid elva malmexportfält i mellersta Sverige och Norrbotten hade mött upp för att taga ställning till frågan vilka möjligheter som fanns att stoppa malmexporten till fascistländerna.

Under den debatt som fördes på konferensen var alla representanter eniga om att det måste taga ett slut på arbetarnas tålamod. Det framhölls att för att kunna undvika världsproletariatets fullständiga nederlag, för att sätta stopp för en ny världsslakt, måste arbetarklassen genom kamp sätta en spärr mot de fascistiska staterna och slå sönder deras brottsliga krigspolitik.

Konferensen gjorde ett enhälligt uttalande vari en flammande maning riktades till "de reformistiskt organiserade gruvarbetarna att gemensamt med oss se till att malmexporten från Sverige till de fascistiska länderna förhindras". Det framhölls vidare i uttalandet att "vi är fullt medvetna om att vi därmed även träffar oss själva genom driftinställelser och arbetslöshet, men dessa offer måste tagas, för att därmed bidra till att förhindra att mänskligheten inleds i ett nytt helvete, ett nytt världskrig".

Samtidigt uppmanades "de organiserade transportarbetarna, järnvägsmännen och sjöfolket att engagera sina organisationer för detta för-

hindrande av malmexporten. Endast vår egen handling kan sätta stopp på densamma. Att längre vänta på folkförbundets och den demokratiska statens ingripande på detta område är lönlöst”.

Efter en maning till LO och SAC att koncentrera all sin styrka, alla sina organisatoriska resurser bakom en sådan aktion slöt uttalandet med följande inträngande maning: ”Situationen kräver omedelbar handling av världsproletariatet. Arbetarna i land efter land måste rycka in i denna strid. Oavsett vad som i övrigt skiljer arbetarna måste enighet i detta avseende uppnås. När denna är uppnådd äro vi gemensamt klara till kamp. Förhindra fasciststaternas krigspolitik! Blockera! Bojkotta!”

Mot denna paroll från de syndikalistiskt organiserade gruvarbetarna vid exportfälten uppträdde, utan undantag, hela den reformistiska pressen. De reformistiskt organiserade arbetarna och dess organisationer avböjde att delta i en sådan aktion. Inför detta kompakta motstånd måste SAC:s medlemmar ge upp, ty situationen var den, att hade SAC:s medlemmar ensamma gått till aktion så hade de reformistiskt organiserade arbetarna fortsatt sitt arbete och då förelåg den risken att de skulle komma att besätta syndikalisternas arbetsplatser. Blockaden hade därigenom blivit fullständigt verkningslös.

Under år 1939 var SAC genom ett par representanter engagerad i den s. k. ”Antifascistisk samling”. Det var ett försök till samling av alla

antifascister, oavsett vilken organisation de tillhörde. Så småningom kom dock ”Antifascistisk samling” under kommunistiskt inflytande, vilket medförde att SAC drog sig tillbaka.

År 1943 publicerade SAC ett protestuttalande mot införandet av undantagstillstånd i Danmark, jämte åtföljande tysk ständrätt och massarresteringar. Som motåtgärder framfördes på nytt tanken om bojkott. Det framhölls i uttalandet att ”vi önska icke något avvikande från strikt neutralitetspolitik, som bevarar freden, men liksom vi, besjålas massor av svenska arbetare av en skuld känsla över att deras arbete bidrager till upprätthållandet av angriparstaternas krigsmakt. Hit hör den fortsatta utskęppningen av svensk järnmalm och av träprodukter som användas vid tillverkning av språngstoff. Vi uttala önskan om att en undersökning göres från organisationernas, såväl som från myndigheternas sida, om möjligheten av att befria landet från den komprometterande ställning vilken det befinner sig som leverantör till angreppsmakternas krigsindustri”.

Kampen mot Franco och hans fascistiska blodsregim fördes år efter år av SAC och dess medlemmar, som redan av ett föregående kapitel framgått. Men år 1946 slogs på nytt alarm för att söka förmå arbetarna till direkt aktion mot fascismen i Spanien. Orsaken vid det tillfället var närmast den att Harsprångets organiserade arbetare sände en skrivelse till SAC och LO, i vilken riktades en maning och en

fordran att förarbete omedelbart göres för att organisera en "facklig blockad mot befraktning av varor till och från Franco-Spanien". Dessutom framhölls i skrivelsen att "efter sex års krig mot fascism och nazism är det enligt vår mening ett brott mot mänskligheten, att i ett europeiskt land skall få utvecklas en regim, vilken till sitt väsen och sina uttrycksformer icke är annat än just det som miljoner soldater givit sina liv för att bekämpa. Det måste därför hos varje rättänkande människa väcka en känsla av att i Franco-Spanien finnes just gnistan till ännu ett världskrig, vars verkningar och grymheter säkert kommer att ställa det nyss avslutade i skuggan".

SAC svarade omedelbart Harsprångets organiserade arbetare att "den är fullt enig med förslaget om att Sverges arbetare fortast möjligt går in för en blockadaktion mot Francos bödelsystem". Det framhölls vidare i svaret att "SAC är även villig att tillsammans med andra organisationer gå till aktion, varvid vi lovar att organisationens alla resurser skall sättas in för att kampen skall lända till segerrikt resultat. Bakom en sådan kamp måste dock majoriteten av Sverges arbetare stå. SAC är fullt redo för sin del. Hur ställer sig de övriga organisationerna? Vi väntar på svar".

SAC var således villig till aktion men LO var tyvärr motståndare därtill.

Under september månad samma år utsände SAC en ny maning till Sverges arbetare att ge-

nom direkt aktion bekämpa bödelsvöldet i Spanien. Det framhölls med skärpa i det utsända manifestet att "världens samvete kan inte slå dövörat till. Det kan inte få lov att stillatigande åse hur den tysk-italienska nazifascismens metoder får lov att fortleva och långsamt taga livet av de politiska motståndarna, alla dessa som kämpat för demokrati och folkfrihet. Det måste vara varje freds- och frihetsälskande människas plikt att förena sig i protester mot den omänskliga behandling Franco-regimen låter eliten av det spanska folkets progressiva element komma till del. Låt den härskande fascistiska regimen veta vad den europeiska civilisationen tänker om Franco-regimens barbari".

SAC har således ständigt varit beredd att med den direkta aktionen som medel från arbetarklassens sida, sluta upp i kamp mot reaktion och blodsvälde i olika länder. Och den inställningen kommer också att hävdas i fortsättningen.

## Under andra världskrigets skugga

Under det andra världskrigets hårda år förde SAC en klar och energisk kamp mot nazism och fascism, ständigt på vakt mot alla reaktionära tendenser och åtgärder, från vilket håll de än kom. Detta är ett känt och omvittnat faktum, vilket inte ett enda ögonblick kan förnekas, bortförklaras eller undervärderas. Det var en ständig kamp mot reaktion och för friheten som SAC och dess tidningar då förde, utan hänsyn till de offer inställningen förde med sig. Det kan i detta sammanhang erinras om att SAC:s tidningar under denna tid utsattes för ett 25-tal regeringsingripanden med ty åtföljande beslag. Likväl kunde ej SAC:s tidningspress tystas och fördes med munkavle.

Mot den andliga mörkläggningen under kriget riktade SAC och dess press hårda stötar. I ett manifest utsänt av SAC under första krigsåret framhölls att "det svenska folket manas i dessa dagar att med liv och blod, med de tyngsta offer av personliga insatser och ekonomiska ansträngningar värna om landet och den demokrati, som utgives vara vår dyrbaraste arvedel och egen-

dom. Men samtidigt inskränkas eller avskaffas de folkliga fri- och rättigheter, vilka till väsentlig del konstituera en demokrati. Det fria ordet strypes. Den grundlagsfästade tryckfriheten beskäres. Tidningar, böcker och andra publikationer beslagtagas. Tryckfrihetsåtal, beslag och konfiskationer blir alltmer vanliga. Tidningar, som av en eller annan anledning är misshagliga för de styrande, drabbas av transportförbud. Uppsikten över vad som säges i pressen, skärpes för varje dag. Vi är på väg mot en likriktning efter mönster av de totalitära staterna."

Mot denna totalitära utveckling manade SAC till enig front. "Alla ansträngningar att genomföra andlig mörkläggning i Sverige måste bekämpas. Framförallt bör arbetarna vara på sin vakt. Den nazistiska reaktionen är i anmarsch. Den arbetar på skilda avsnitt. Från den maktägande partikoalitionen med den socialdemokratiska ledningen i spetsen har den icke nämnvärt motstånd att vänta. På den kanten är undfallenhet och anpassning dagens lösen. Men det arbetande folkets massor måste besinna den fara, som hotar. Upp till protest mot mörkmännens verksamhet! Fram för en landsomfattande opinionsrörelse mot det svenska tyskeriet, som röjer väg för nazistisk statstotalism, vilken innebär demokratis och folkfrihetens undergång."

År 1940 riktade SAC i sitt majmanifest arbetarnas uppmärksamhet på det framlagda förslaget om revidering av tryckfrihetsbestämmel-

serna samt påvisade att den för samhället grundläggande friheten var i allvarlig fara om detta förslag angående revidering bifölls. Den antagna lagen om den civila tjänsteplikten, betecknades i manifestet som en lag vilken "omplanterar totalisternas tvångsarbetsmetoder på svensk botten, en lag som flyttar ett stycke rysk och tysk regim in i Sverige samt suspenderar de fackliga organisationernas legala verksamhet". Manifestet vände sig vidare emot införandet av telefon- och brevspionage samt mot högerens motion till lag om förbud av vissa sammanslutningar, som vill "förändra rikets statsskick". Denna motion vände sig i första hand mot kommunisterna, men en sådan lag kunde även tillämpas som reaktionärt vapen mot andra arbetaresammanslutningar.

I ett uttalande som antogs på SAC:s demonstrationsmöten 1:sta maj 1941 konstaterades att "reaktionära och fascistiska krafter söker, i den s. k. nationella samlingens namn, förintä den relativa frihet och de ekonomiska framsteg, som arbetarklassen under hårda och bittra strider tillkämpat sig under årens lopp". Det fastslogs vidare att "genom lagar har strejkrätten, föreningsrätten, tryckfriheten och församlingsrätten underminerats, en omfattande andlig mörkläggning genomförts och utvecklingen går i övrigt med stora steg fram till ett totalitärt samhällssystem. Det är fascismens principer som steg för steg knäsettes av de s. k. demokratiska Sverige". Arbetarna manades att uppmärksamma

den reaktionära utvecklingen landet genomgår samt att resa en energisk kamp däremot.

"Som anhängare av demokrati och bestämd motståndare till varje diktatur, den må vara nazifascistisk eller bolsjevikisk, eller den må dölja sig under mask av demokrati, vill SAC för sin del protestera mot projektet om partiförbud genom att sätta upplösningslagen i kraft", förklarades i ett upprop från SAC år 1941. Vidare framhölls: "Vi är avgjorda motståndare till en sådan åtgärd, dels därför att den strider mot demokratins egna principer om koalitionsfrihet och meningsfrihet, dels därför att den praktiskt icke kan vara till gagn för demokratin, dels därför att den partiskt kommer att drabba en riktning medan andra diktaturriktningar komma att lämnas relativt oantastade, dels därför att åtgärden kommer att på allvar öppna slussarna för reaktionen."

År 1942 förenade sig SAC med de krafter som krävde det s. k. transportförbudets upphävande. SAC förklarade förbudet stridande mot de demokratiska fri- och rättigheter som skulle skilja vårt land från de totalitära regimerna. I ett uttalande framhölls att "en fri press, som har tillfälle att öva fri kritik, är det bästa värdet för landets frihet och oavhängighet gentemot riktningar som i främmande makters intressen strävar efter inflytande. När man slår in på att vingklippa pressen med restriktiva åtgärder, arbetar man med eller mot sin vilja de makter i händerna, som man vill bekämpa eller skydda sig

mot. Tryckfriheten utan transportfrihet är för-  
övrigt ingen tryckfrihet, ty tryckfriheten måste  
också förutsätta friheten att avsätta tryck-  
alstret”.

”Ut med nazisterna från viktiga poster i sam-  
hället, var den tändande parollen SAC utsände  
år 1943, en paroll som väckte anklang. Det kon-  
staterades att det fanns nazister och nazistsym-  
patisörer överallt inom det offentliga livet, på  
militära chefsposter, inom polisen, i prästgårdar,  
i statliga verk och -inrättningar, på borgmästar-  
stolar, i kommunala institutioner etc. Det fram-  
hölls vidare i parollen att ”detta kan inte få  
fortgå längre. De svenska nazisterna är inte  
annorlunda beskaffade än nazisterna i andra  
länder, de är alla givna folkförrädare och svurna  
fiender till demokrati och frihet. Vill svenska  
folket bevara sin frihet, vill det undgå det hårda  
öde som drabbat andra länder under nazismens  
förtryck, måste det eftertryckligt sägas ifrån, att  
det inte får huttnas längre med nazisterna. En  
kraftig, bred folkopinion måste kräva att na-  
zisterna avlägsnas från olika offentliga tjänster,  
befattningar och förtroendeuppdrag”.

Oavbrutet och i en mängd skilda sammanhang  
hördes samma toner från SAC, vilka manade till  
oförsonlig kamp mot reaktion och tyranni. Stän-  
digt manades arbetarna och andra fria män-  
niskor att alltid vara beredda att med hård be-  
slutsamhet möta reaktionära strävanden samt att  
fortsätta intensifiera och utvidga kampen mot  
fascismen och diktatur.

## En blick framåt

Fyrtio år är ingen lång period i mänsklig-  
hetens stormfyllda historia. De gångna  
åren har dock omfattat en oerhört händelserik  
tid, full av glädjeämnen, men även många  
ohyggliga saker har inträffat, vilka tillfogat  
folken fruktansvärda lidanden. Arbetarklassen  
har på många områden segerrikt trängt framåt,  
förbättrat sina arbets- och levnadsförhållanden.  
Fortfarande härskar emellertid privat- och stats-  
kapitalismen med dess utsugning av arbets-  
kraften. Lönearbetarna, handens och hjärnans  
arbetare, har visserligen liksom rätat på ryg-  
garna, har på grund av sin organisatoriska kamp  
fått lite mer att säga till om, men i stort sett är  
de ännu slavar under det kapitalistiska samhälls-  
systemet.

Organiserad solidarisk kamp är fortfarande  
nödvändig och oundviklig. Ur denna synpunkt  
har den syndikalistiska rörelsen, för vilken SAC  
är ett klart uttryck, ännu många och betydelse-  
fulla uppgifter att fylla.

Mot tidens strävan till en allt mer utpräglad  
totalism i samhälls- och organisationslivet måste

SAC fortfarande slå alarm. Frihet, självansvar och självbestämmanderätt samt federalism måste bli folkens klara ledstjärna. Människorna måste vinnas därför och i dessa frågor har SAC ännu mycket att säga.

Mot nationalism och imperialism samt för internationalism och fred mellan folken, är andra stora och betydande spörsmål som oavbrutet och ihärdigt måste agiteras för. Det är så viktigt, framförallt i vår tid då regeringar och stater intensivt och planmässigt förbereder nya militära sammandrabbningar och ohyggliga blodbad.

Enighet och samling omkring en gemensam klassorganisation är en strävan som, under dagens hårda partistrider inom arbetarklassen, kan förefalla svår att förverkliga. Men idén är bärande och SAC och dess medlemmar har i detta avseende stora uppgifter att kämpa för, att lära arbetarna inse klassens organisatoriska sammanhållning såsom en av de nödvändigaste förutsättningarna för en segerrik strid för sina ekonomiska och sociala intressen.

Framförallt finns stort behov av en socialistisk organisation. Under de år som gått har SAC ständigt rest socialismens fana och kämpat för den frihetliga socialismens idé. Strävan får inte ett ögonblick begränsas enbart till små dagskrav, vilka visserligen i och för sig är viktiga och nödvändiga, men som dock icke för till målet. Mänsklighetens befrielse från tyranni och förtryck samt resandet av en socialistisk sam-

hällsbyggnad på frihetens grund måste alltid vara den syndikalistiska rörelsens främsta uppgift.

Som en energisk kämpe för denna socialistiska målsättning har SAC en stor och betydande uppgift att fylla under de år som kommer. SAC och därmed syndikalismen måste träda in i händelseförloppet på ett ännu kraftigare sätt än hittills.

Detta är vår bestämda mening och för detta skall alla ansträngningar sättas in.